ימות המשיח, תחיית המתים, עולם הבא, אחרית הימים... הגיע הזמן לעשות סדר בבלגן!

(מועדי המקדש ליום ט"ו סיון. *להאזנה:*
https://open.spotify.com/episode/1I2enzw2igovjTlXqEnh97)

לאורך מעגל השנה כולו אנו מתבוננים על המשמעויות המקדשיות של המועדים השונים וכן אירועים בסדר היום היהודי. באמצעות חיבור ל"בית מקדש של מעלה" אנו מנכיחים את המשמעויות האלה כבר בהווה. אך הגיע הזמן לדבר גם על "הדבר האמיתי". אנו מאמינים שנזכה ליישם את הרעיונות בפועל ממש בבית מקדש "של מטה" כאשר ייבנה "לעתיד לבוא". אך מהו אותו "לעתיד לבוא"? בכך נעסוק בסדרה הזו.

העיקרון של הציפיה לישועה הוא עיקרון מכונן באמונה היהודית, ואחד מי"ג עיקרי האמונה שמי שאינו מאמין בו מוגדר כאפיקורס על פי הרמב"ם: אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ וְאַף עַל פִּי שֶׁיִּתְמַהְמֵהַּ עִם כָּל זֶה אֲחַכֶּה לוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבוֹא. אך כאשר אנו מנסים להבין, מה זה בעצם אומר "ביאת המשיח", המון מושגים עלולים לקפוץ לתודעה ולהתערבב ביניהם. נזכיר רק חלק מהם: ימות המשיח, העולם הבא, קיבוץ גלויות, גוג ומגוג, אליהו הנביא, אחרית הימים, תחיית המתים וכמובן בית המקדש השלישי. חוסר הבהירות לגבי המושגים השונים עלול לתת תחושה שכל העניין הזה הוא משהו רחוק וערטילאי שלא קשור להווה שלנו, ובטח שלא יקרה בתקופת חיינו. זאת בניגוד לבקשה אותה אנו אומרים במפורש בתפילה 3 פעמים ביום: וְתֶחֱזֶינָה *עֵינֵינוּ* בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים. אנו מבקשים לראות בעיננו ממש את החזרת השכינה לירושלים. אם כך, מטרת הסדרה הזו היא לנסות לשפוך אור על המושגים השונים וההבדלים ביניהם, ולשרטט עד כמה שאפשר את תהליך הגאולה הצפוי לשלביו השונים.

האמת היא שמדובר במטרה מאוד מאתגרת מאחר ובנושא הזה יש שפע עצום של מקורות, החל מהתנ"ך, דרך המדרשים, ספרות הסוד, מחשבת הראשונים ועד לשיעורים של רבני זמננו, ולא רק זאת אלא שכמעט על כל מושג וכל שאלה יש שיטות שונות ומחלוקות בין המקורות השונים. לכן, בפתיחת הסדרה הזו אני נושא תפילה לריבונו של עולם שיפלס את דרכי בצורה כמה שיותר מדויקת ויאפשר לי לזהות את הנחות היסוד הבסיסיות שיש עליהן הסכמה רחבה או לכל הפחות בהירות בנוגע לשיטות השונות. כמובן שהמיקוד שלנו יהיה בנושא המקדש - להבין את היחס בינו לבין תהליכי הגאולה השונים, ובאיזה שלב הוא אמור להופיע. רשמתי לעצמי מספר שאלות מעניינות שעליהם הייתי רוצה למצוא תשובה במהלך הסדרה, ובוודאי שיש עוד הרבה מאוד שאלות, אבל זו סוג של נקודת פתיחה. כמובן שאין הכרח שאצליח למצוא תשובה ברורה לכל השאלות וייתכן ויעלו שאלות נוספות תוך כדי הלימוד. הנה השאלות:

1. מה הם התנאים הדרושים להקמת המקדש? או במילים אחרות, האם עלינו להתחיל לעשות כל מאמץ אפשרי לקדם את הקמתו, או שעלינו לחכות ל"תקיעת השופר" של המשיח, או התגלות שמימית כלשהי?
2. האם בית המקדש יבנה בידי אדם או ירד "בנוי ומשוכלל" משמים?
3. האם בזמן המקדש תימשך המציאות המודרנית, נחזור לחיות כמו פעם, או שאולי הטבע כולו ישתנה?
4. האם נכון שיש יותר ממשיח אחד? מה ההבדל בין משיח בן יוסף למשיח בן דוד?
5. איך יודעים כיצד ייראה בית המקדש השלישי?
6. מה ההבדל בין ימות המשיח לתחיית המתים, לעולם הבא?
7. איך נדע אם אנחנו כבר בימי המשיח או עדין בגלות? ואולי זה לא סותר?
8. האם ישנו תאריך שבו הגאולה "חייבת" להגיע?
9. האם הקמת המקדש תגרום מלחמת עולם או אולי דווקא שלום עולמי?
10. מהי מלחמת גוג ומגוג ומתי היא צפויה להתרחש, או שאולי כבר התרחשה?
11. באיזה אופן אומות העולם קשורות להקמת המקדש, האם עלולות לעכב או אולי דווקא לסייע?
12. מהו תפקידו של אליהו הנביא בתהליך הגאולה, מתי הוא צפוי "להגיע", ומה זה בכלל אומר?

כאמור, אני בטוח שיש שאלות נוספות רבות שקשורות לנושא, וגם מניח שלא נוכל להקיף או לפחות להעמיק בכל השאלות הללו. אבל זוהי נקודת הפתיחה לסדרה הזו - לשאול את השאלות, ומכאן אפשר להתחיל לחפש תשובות. אני מזמין גם אותך להתבונן ולשאול את עצמך - עד כמה הנושא מעניין ומסקרן אותי, ואילו שאלות נוספות הייתי רוצה לקבל עליהם תשובה? ואולי יש לך תשובות מעניינות או מקורות רלוונטיים לגבי חלק מהשאלות? אני מזמין אותך לשתף אותי בהודעה חוזרת, זה מאוד עוזר ומחזק!

כיצד העיקרון הבסיסי מופיע בנושא של מלחמת גוג ומגוג

(מועדי המקדש ליום ט"ז סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/4F4pKK2bmn0WRecfNZi1OC

אז אחרי שבתרגיל הקודם פרסנו את השאלות השונות שעומדות בבסיס הסדרה הזו, נתחיל היום את המסע לבירור המושגים השונים. נשתדל להתחיל מהמושגים הבסיסיים ביותר ומשם להתקדם. אבל לפני שנתחיל, ראוי לעשות הקדמה קצרה. אחד ההוגים שהתייחסו לנושא הזה בצורה מקיפה ומסודרת, והוא בין הבודדים שגם פסקו בו להלכה, היה הרמב"ם. ממש בסוף חיבורו ההלכתי המופלא "משנה תורה", את שני הפרקים האחרונים הוא מקדיש לנושא ימות המשיח. ושם הוא כותב כך:

וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן לֹא יֵדַע אָדָם הֵיאַךְ יִהְיוּ, עַד שֶׁיִּהְיוּ: שֶׁדְּבָרִים סְתוּמִים הֶן אֵצֶל הַנְּבִיאִים. גַּם הַחֲכָמִים אֵין לָהֶם קַבָּלָה בִּדְבָרִים אֵלּוּ, אֶלָּא לְפִי הֶכְרַע הַפְּסוּקִים; וּלְפִיכָךְ יֵשׁ לָהֶם מַחְלֹקֶת בִּדְבָרִים אֵלּוּ. וְעַל כָּל פָּנִים, אֵין סִדּוּר הֲוַיַּת דְּבָרִים אֵלּוּ וְלֹא דִּקְדּוּקָן, עִיקָּר בַּדָּת.

כלומר, עמדת המוצא היא שאנחנו לא באמת יכולים לדעת את הפרטים המדויקים מה יהיה ואיך יהיה, עד שזה יהיה, אנחנו יכולים לדעת רק את העקרונות "הגדולים". עיקרון זה מופיע אצל רבים מגדולי ישראל שהסבירו כיצד יש להתייחס לתנאים השונים המופיעים במדרשים בנוגע לזמן הגאולה. החשש הוא שאדם יפרש את המציאות בהתאם לסימנים ויגיע למסקנה ש"אין סיכוי" שמשיח יגיע היום, ואז יתייאש מהציפיה לישועה. אלא שאתמול ראינו שהציפיה לישועה היא לא סתם מעלת חסידות, או אפילו מצווה. הציפיה לישועה היא אחד מ-13 עיקרי האמונה שמי שאינו מאמין בהם נחשב ל"אפיקורס" לפי ההלכה! ממילא ברור, שאסור ששום מדרש או הסבר לפסוק או סתם פרשנות אקטואלית, תמנע מהאדם להאמין באמונה שלימה ומוחלטת שממש בכל רגע המציאות יכולה להשתנות ולהיגאל באופן מלא!

אם אכן כך, כיצד יש לפרש ולהתייחס לכל אותם מקורות המתארים באילו תנאים יגיע המשיח? התשובה היא שכאשר זה יקרה, אז יתברר בדיעבד מה היתה כוונת אותם המדרשים, וכיצד הם הופיעו במציאות. ניתן רק דוגמה אחת בשביל שהדברים יהיו מובנים, ואגב כך נתחיל לגעת באחת השאלות שהעלינו בפתיחה:

בעשרות מקומות בתנ"ך מופיע תיאור של מלחמה גדולה שתהיה באחרית הימים, הלא היא *מלחמת גוג ומגוג.* האם אכן מדובר באדם מסוים ששמו גוג או שמדובר בסוג של תפקיד היסטורי? אומרת לנו הגמרא במסכת סנהדרין צ"ד ש"בִּקֵּשׁ הקב"ה לַעֲשׂוֹת חִזְקִיָּהוּ מָשִׁיחַ וְסַנְחֵרִיב גּוֹג וּמָגוֹג". כלומר, אמנם יש נבואה שתהיה מלחמה גדולה על ירושלים והנבואה הזו חייבת להתגשם, אך הקב"ה יכל עקרונית להחשיב את מלחמת סנחריב מלך אשור על ירושלים כמלחמת גוג ומגוג, ואז חזקיהו מלך יהודה היה נחשב למשיח והגאולה השלימה היתה כבר מגיעה... אלא שלא "אמרו שירה" ולכן לא זכו.

מכאן אנו לומדים שהנבואות יכולות להתגשם באופנים שונים, ובוודאי שבדור שלנו שהיו כל כך הרבה מלחמות עולמיות ומקומיות, אם הקב"ה רוצה הוא יכול להחשיב אותן כמלחמת גוג ומגוג. ממילא אנו מבינים שבלימוד הנושאים האלו אנו צריכים לשרטט את העקרונות המנחים ולא להיתפס לפרטים שיכולים להופיע בפועל לפי המציאות האקטואלית שבכל דור, ובלבד שנשמור על עיקרון העל שהוא כן "עִיקָּר בַּדָּת" והוא הציפיה לביאת המשיח בכל רגע ממש!

ואם כבר נגענו בנושא של מלחמת גוג ומגוג, נרחיב עליו עוד קצת. מה שחשוב לדעת הוא שלמעשה מלבד הנבואות הידועות אותן קוראים במהלך חג סוכות, יש עוד עשרות מקומות בתנ"ך שנוגעים בנושא הזה בצורה

כזו או אחרת! כך שקשה לסכם אותו לאמירה בהירה. עם זאת אפשר להצביע על מספר עקרונות מרכזיים, ולצורך כך נעזרתי בפודקאסט המרתק "הפרק הבא".

מה שנראה ברור הוא שמדובר במלחמה עולמית, שתתרכז סביב ירושלים. זה לא אומר שבהכרח כל העולם יילחם, זה יכול להיות רוב העולם, או המעצמות הגדולות וכד'.

ממה שעולה הוא שיהיה שלב ראשוני קשה מאוד מבחינת עם ישראל, ובנקודה מסוימת תהיה כזו תחושת חוסר אונים, שעם ישראל פשוט ירים עינים לשמים ויזעק... דווקא מתוך התהום הזו, תהיה בעצם התערבות אלוקית שבה הקב"ה יגאל את ישראל ויציל אותם מכליה, באופן כזה שכבר לא תהיה שאלה מי בעצם דואג לישראל. יתכן שבשלב זה גם ניתן יהיה להתבונן רטרואקטיבית על כל המלחמות שהיו, ולהבין שבעצם מי שניצח אותם זה הקב"ה , רק שזה היה בצורה נסתרת שהתלבשה בתוך הכח הצבאי וכד'.

אחרי המלחמה הזו העולם כולו יכיר במלכות ה' ושליטתו בעולם ולכן כנראה שיש קשר עמוק לנבואות אותן כבר ראינו לאורך השנה שמתארות שלום עולמי עד כדי מצב של הסבת כל כלי המלחמה, כלומר כלים שמקצרים חיים, לכלים חקלאיים, כלומר שמאריכים חיים. כפי שכתוב: וְכִתְּתוּ חַרְבוֹתָם לְאִתִּים...

בנוסף יש לדעת שיש הסוברים שמלחמת גוג ומגוג *לא חייבת* להיות בפועל, מאחר וזו נחשבת נבואה לא טובה ולכן היא יכולה להתבטל, ויש הסוברים ש"יצאנו ידי חובה" במאורעות השואה...

כמובן יש עוד המון מה להאריך בנושא זה ודווקא בשל כך נעצור כאן, וכאמור מי שמעוניין אני ממליץ מאוד על הפודקאסט "הפרק הבא" בנושא הזה.

בתרגיל הבא נראה את אחד העקרונות הכי חשובים שהוא מפתח בהבנת תהליכי הגאולה! וכמובן אם יש לך מה להוסיף בנושא מלחמת גוג ומגוג - אשמח לשמוע.

הגיע זמן הגאולה? תלוי איזה מסלול בחרנו!

(מועדי המקדש ליום י"ז סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/2uURRUUi6aBzBfVvVwLEtQ

לאחר שראינו אתמול את העיקרון הבסיסי ברמב"ם ביחס לתהליכי הגאולה, שאומר שלא נוכל לדעת מראש את הפרטים השונים בנוגע להתגשמות תהליכי הגאולה, עד שיקרו בפועל, נראה היום עוד עיקרון מפתח בסיסי וחשוב.

עיקרון זה אמנם לא מופיע במפורש ברמב"ם אך עולה מהשוואת מקורות שונים בפסיקה שלו. העיקרון הוא שישנם שני סוגים, או מסלולים, של גאולה!

בפרק ס' בספר ישעיהו מתואר חזון גאולי מרגש, ובפסוק האחרון כתוב: הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי ה' בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. על כך שואלת הגמרא בסנהדרין: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי רָמֵי: כָּתוּב בְּעִתָּהּ וְכָתוּב אֲחִישֶׁנָּה! [כלומר הוא שם לב לסתירה בפסוק, מצד אחד כתוב "בעתה" שזה אומר שיגיע זמן קבוע לגאולה, ומצד שני כתוב "אחישנה" שזה אומר שהקב"ה ימהר את מהלך הגאולה להגיע טרם זמנה!]. עונה על כך ר' יהושע: זָכוּ - "אֲחִישֶׁנָּה", לֹא זָכוּ - "בְּעִתָּהּ".

אם כך, יש לנו שני מצבים של גאולה. מצב אחד הוא מצב של "זכו". כלומר ישנו מצב רוחני בעם ישראל שבעצם גורם לגאולה להגיע מהר, וזה נקרא "אחישנה". לעומת זאת יש מצב שבו "לא זכו". עם ישראל לא מתעורר ולא עושה מה שצריך כדי להגיע למדרגה שהוא יכול לזכות לזירוז הגאולה. במצב כזה ניתן היה לחשוב חלילה שאולי לא תהיה גאולה, מאחר ועם ישראל לא ראויים לה! כפי שאכן טענו הנוצרים, מה שסותר כמובן את עיקרון הציפיה לישועה שראינו. כאן מופיע הסוג השני של הגאולה המכונה "בְּעִתָּהּ". כלומר ישנו זמן, עת, שבו עם ישראל והעולם כולו חייבים להיגאל, ולא משנה מה המצב הרוחני של עם ישראל!

המשך הגמרא מלמד שזה לא רק עניין של מהירות, ושוב מדובר על ר' יהושע שמנסה לפתור סתירה בין שני פסוקים: מַר רַבִּי אֲלֶכְסַנְדְּרִי: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי רָמֵי: כתיב (דניאל ז, יג) "וַאֲרוּ עִם עֲנָנֵי שְׁמַיָּא כְּבַר אֱנָשׁ אָתֵה הֲוָה" [כלומר דניאל ראה במראה הנבואה דמות של אדם המגיע עם ענני השמים, והכוונה היא למשיח] וכתיב (זכריה ט, ט) "עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר"! [אם כך יש סתירה בין הפסוק האומר שהמשיח יגיע רכוב על ענני השמים, לבין הפסוק האומר שהמשיח יגיע כעני הרוכב על החמור!] עונה על כך ר' יהושע: "זָכוּ - עִם עַנְנֵי שְׁמַיָּא, לֹא זָכוּ - עָנִי רוֹכֵב עַל חֲמוֹר".

מכך שמדובר באותו ר' יהושע ובאותו מבנה בדיוק של שאלה ותשובה, אנו יכולים להסיק שלמעשה מדובר בעניין אחד. ההבדל בין גאולת "בְּעֶתָּהּ" לגאולת "אֲחִישֶׁנָּה" הוא לא רק במהירות ובזמן שלה, הוא גם באופן שבו היא מתרחשת. ניתן לראות זאת כשני מסלולים שונים שניתן "לנסוע" באחד מהם. גאולת "אֲחִישֶׁנָּה" היא גאולה מהירה, ניסית ופלאית, ולמעשה ניתן לומר שהדימוי הראשון שעולה לרובנו בראש כאשר מדברים על כך "שהמשיח יגיע", זה משהו כזה. אולי תקיעת שופר גדולה, וכל מיני תופעות ניסיות ועל טבעיות שמלמדות שמהלך החיים הרגיל נעצר, ועברנו לתקופה אחרת, תקופה של גאולה! והציור הדימיוני הזה הוא לא טעות חלילה, אלא הוא לצורך העניין "דרך המלך", כלומר התקווה והתפילה הבסיסיים שלנו שאכן כך תגיע הגאולה, והאמונה שאנחנו באמת יכולים לעבור ל"מסלול" של גאולת "אֲחִישֶׁנָּה"!

אלא שבמקביל למסלול הזה ישנו מסלול נוסף, שניתן לראות אותו כסוג של "רשת ביטחון", מעין תכנית ב'. אמנם לכתחילה התקווה שלנו היא לזכות לגאולת "אחישנה" אך אנו יודעים שזה לא "הכל או כלום". יש גם גאולה שנקראת "בְּעֶתָּהּ", והיא מבטיחה לנו שהגאולה בהכרח בוא תבוא! זה יכול לקחת יותר זמן, זה עלול להיות יותר קשה, זה ייראה כ"עני הרוכב על החמור", מראה ותחושה הרבה פחות מרשימים ומיוחדים מאשר משיח שמגיע רכוב על עננים! אולי אפילו יהיה לנו קשה לזהות שאכן מדובר בגאולה, שאכן יש כאן משיח (שהרי הוא נראה כ"עני"), והכל ייראה כל כך טבעי ומציאותי. זו גאולה המתנהלת לאיטה, בקצב החמור, או כמו שאומר המדרש "קמעא קמעא". ועם זאת, מדובר על "מסלול גאולה" לכל דבר ועניין, שמבטיח לנו שלא משנה מה - בסופו של דבר אכן ניגאל! (בהמשך נראה שגם במסלול הזה יש פעולות שאנו יכולים לעשות בשביל לזרז את התהליך ולעבור אותו בצורה קלה יותר).

לסיכום ההקדמה החשובה הזו, כאשר אנו ניכנס למקורות ולהסברים השונים על מהלך הגאולה, נצטרך לשאול את עצמנו כל הזמן באיזה מסלול גאולה מדובר כאן. הרבה פעמים מה שיראה כסתירה בין המקורות השונים, אפילו באותו ספר, יהיה בסופו של דבר פשוט תיאור של מסלולי הגאולה השונים.

האם התחדש לך משהו מההסבר הזה? אשמח לשמוע בהודעה חוזרת!

אז מה באמת ההבדל בין עולם הבא, ימות המשיח ותחיית המתים?

(מועדי המקדש ליום י"ח סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/2ojfkWxk8QlrHXIGn4O51G

לאחר ההקדמות החשובות ניכנס היום לכמה מהמושגים הבסיסיים ביותר שהרבה פעמים יש ביניהם בלבול גדול. אנו נראה שיש שתי תפיסות מרכזיות שהן שונות אחת מהשניה מבחינה מהותית, אם כי מבחינה מעשית יש הרבה משותף. לגישה הראשונה נקרא "הגישה הפילוסופית" כאשר מי שמייצג אותה הוא כמובן הרמב"ם, ואת הגישה השניה נכנה "הגישה הקבלית". גישה זו נמצאת בהרבה מאוד מקורות, אבל מצאתי שמי שמביא אותה בצורה מאוד בהירה, נגישה ומובנת הוא הרמח"ל.

אנו נתחיל מבירור המושגים לפי גישת הרמב"ם.

המושג הראשון הוא *"העולם הבא".* התפיסה המקובלת של המושג הזה מבוססת על דבריו של הרמב"ם בהלכות תשובה: הָעוֹלָם הַבָּא - אֵין בּוֹ גּוּף וּגְוִיָּה, אֶלָּא נַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים בִּלְבָד, בְּלֹא גּוּף כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת... ולגבי

התענוג שיש לנשמה בעולם הבא אומר הרמב"ם: אֵין לָהּ עֵרֶךְ וְדִמְיוֹן, וְלֹא דִמּוּהָ הַנְּבִיאִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְחֲתוּ אוֹתָהּ בַּדִּמְיוֹן. כלומר מדובר בתענוג רוחני שאין לנו בכלל יכולת לדמיין אותו. אז "עולם הבא" על פי הרמב"ם זה בעצם השלב שבו האדם יכול לחוות את העונג שנובע מההשגה הרוחנית שאליה הוא הגיע במהלך החיים בעולם הזה. זהו עולם של נשמות בלבד, אליו מגיעה נשמת האדם *לאחר פטירתו.* יוצא מזה שתכלית החיים של האדם בעולם הזה הגשמי, הוא להתגבר על המשיכה לתענוגות החיים ולהתמקד בפיתוח והעמקת ההשגות הרוחניות שלו, על מנת שיזכה לחיי העולם הבא שהם המטרה האמיתית של החיים.

לאור זאת, עלינו לברר מושג נוסף והוא *"תחיית המתים".* הרמב"ם כותב שתחיית המתים היא אחד מי"ג עיקרים ומי שאינו מאמין בה - הרי הוא אפיקורס וכופר בתורה כולה. עם זאת, הרמב"ם מאריך מאוד להסביר כמה התכלית היא חיי העולם הבא שאין בהם גוף, ואם כך יש לשאול: מדוע בכלל צריך שתהיה תחיית המתים שבה הנשמה חוזרת לגוף אחרי שכבר היתה בעולם הבא שהוא התכלית?? ומה יקרה לאחר מכן?

אכן הרמב"ם כותב במפורש שהנשמה תחזור לגוף "לזמן קצוב", (גם אם יהיה ארוך מאוד) ולאחר מכן תיפרד ממנו ותחזור לעולם הנשמות הנצחי שהוא התכלית. כלומר המצב של "התחיה" (חזרת הנשמה לגוף לאחר המוות) הוא מצב זמני, ואילו המצב של "עולם הנשמות" הוא המצב הנצחי, כי הוא התכלית. אם כך מדוע יש צורך בתחיית המתים??

מאחר והרמב"ם מקצר מאוד בביאורו לנושא זה, ניתנו לכך הסברים שונים וניתן להעלות השערות שונות. נראה שהסברות העיקריות להסבר שיטת הרמב"ם הן - לחזק את האמונה ביכולת הבורא לשנות את הטבע, לאפשר לצדיקים הזדמנות נוספת להעמיק את דבקותם הרוחנית כדי שיזכו לשכר גדול יותר בעולם הבא, וליצור אירוע שיגרום לחיזוק האמונה בקרב האנשים שיהיו חיים באותה תקופה. אך לסיכום, תחיית המתים היא אירוע נקודתי שמיועד לצדיקים, והיא גם אירוע חולף.

המושג השלישי הוא *"ימות המשיח".* הרמב"ם מבדיל במפורש בין המושגים, וזאת על פי דברי שמואל בגמרא:

אַל יַעֲלֶה עַל הַלֵּב שֶׁבִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ, יִבָּטֵל דָּבָר מִמִּנְהָגוֹ שֶׁלָּעוֹלָם, אוֹ יִהְיֶה שָׁם חִדּוּשׁ בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית; אֶלָּא עוֹלָם כְּמִנְהָגוֹ הוֹלֵךְ. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בִּישַׁעְיָה "וְגָר זְאֵב עִם-כֶּבֶשׂ, וְנָמֵר עִם-גְּדִי יִרְבָּץ" (ישעיהו יא,ו), מָשָׁל וְחִידָה. עִנְיַן הַדָּבָר--שֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִין לָבֶטַח עִם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, הַמְּשׁוּלִים בִּזְאֵב וְנָמֵר... אָמְרוּ חֲכָמִים, אֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכִיּוֹת בִּלְבָד.

כלומר, "ימות המשיח" מייצגים את התקופה של סיום הגלות וחזרת הריבונות ("הממשלה" בלשון הרמב"ם) לעם ישראל בארצו, באופן שיהיה שלום עולמי ותקופה של שפע גדול. ומדוע יש לכך חשיבות ומשמעות רוחנית? על כך מסביר הרמב"ם בהלכות תשובה:

וּמִפְּנֵי זֶה הִתְאַוּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל, נְבִיאֵיהֶם וְחַכְמֵיהֶם (ל)יָמוֹת הַמָּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, כְּדֵי שֶׁיָּנוּחוּ מִמַּלְכוּת הָרִשְׁעָה שְׁאֵינָהּ מַנַּחַת לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת כַּהֹגֶן, וְיִמְצְאוּ לָהֶן מַרְגּוֹעַ וְיַרְבּוּ בְּחָכְמָה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

השלום והשפע שיהיו בימות המשיח יאפשרו לעם ישראל לעסוק בתורה ובמצוות, לדבוק בחכמה האלוקית, וכך לזכות לחיי העולם הבא, כפי שממשיך להסביר הרמב"ם:

לְפִי שֶׁבְּאוֹתָן הַיָּמִים תִּרְבֶּה הַדֵּעָה וְהַחָכְמָה וְהָאֱמֶת--שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי-מָלְאָה הָאָרֶץ, דֵּעָה אֶת-ה'" (ישעיהו יא,ט), וְנֶאֱמַר "וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד, אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת-אָחִיו" (ירמיהו לא,לג), וְנֶאֱמַר "וְהַסִרֹתִי אֶת-לֵב הָאֶבֶן, מִבְּשַׂרְכֶם" (יחזקאל לו,כו). מִפְּנֵי שֶׁאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁיַּעֲמֹד מִזֶּרַע דָּוִיד בַּעַל חָכְמָה יִהְיֶה יָתֵר מִשְׁלֹמֹה, וְנָבִיא גָּדוֹל הוּא קָרוֹב מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ; וּלְפִיכָךְ יְלַמֵּד כָּל הָעָם וְיוֹרֶה אוֹתָם דָּרֶךְ ה', וְיָבוֹאוּ כָּל הַגּוֹיִים לְשָׁמְעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית-ה' בְּרֹאשׁ הֶהָרִים" (ישעיהו ב,ב).

כאן אנו רואים את תפקידו הרוחני של מלך המשיח. לא מדובר רק על עניין פוליטי ובטחוני, אלו הם רק התשתיות, התפקיד העיקרי שלו הוא להיות מורה דרך רוחני לעם ישראל ולעולם כולו על מנת שיוכלו להתקרב לחכמת הבורא וכך לזכות לחיי העולם הבא. כאן אנו גם לומדים על תפקידו העיקרי של המקדש - להיות מרכז רוחני להפצת אור התורה לעם ישראל ולעולם כולו. וכך מסכם הרמב"ם את היחס בין המושגים:

וְסוֹף הַשָּׂכָר כֻּלּוֹ וְהַטּוֹבָה הָאֲחֲרוֹנָה שֶׁאֵין לָהּ הֶפְסֵק וְלֹא גְּרָעוֹן, הוּא חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; אֲבָל יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ הוּא הָעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם כְּמִנְהָגוֹ הוֹלֵךְ, אֶלָּא שֶׁהַמַּלְכוּת תַּחְזֹר לְיִשְׂרָאֵל. וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים, אֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת בִּלְבָד.

אם כך, נוכל לסכם את גישת הרמב"ם לשלושת המושגים הבסיסיים שיהוו תשתית למושגים נוספים ספציפיים יותר. *העולם הבא* הוא התכלית שאל הגשמתה הכל מכוון, והוא למעשה עולם הנשמות שאליו מגיעים לאחר המוות, וזאת בתנאי שהאדם עסק בתורה וזכה להידבק בחכמה האלוקית. *תחיית המתים* היא שלב זמני שבו הצדיקים יחזרו לתקופה נוספת של חיים בגוף בעולם הזה ואח"כ נשמתם תחזור לעולם הנשמות, *וימות המשיח* היא תקופה של ביטחון ושפע שיאפשרו לעם ישראל לשקוע בחכמת התורה ובכך יותר ויותר זכו לחיי העולם הבא.

כאמור, אלו עיקרי הגישה אותה כינינו "הגישה הפילוסופית". בתרגיל הבא נכיר את הגישה ה"קבלית" ונבחן את הדומה והשונה אל מול גישת הרמב"ם. לאחר מכן נעמיק להבין מה הוא מקומו של המקדש בתוך מארג המושגים הזה. כרגיל, אשמח לקבל כל תגובה או שאלה על התוכן, בתקווה שהיה מספיק בהיר ומובן...

חידת החיים והמוות

(מועדי המקדש ליום י"ט סיוון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/5b11iUz7KL1HaU0ZU2aUIw

לאחר שראינו בתרגיל הקודם את גישת הרמב"ם, נעבור לברר את מושגי "לעתיד לבוא" על פי הגישה הקבלית, כפי שניסח זאת הרמח"ל. אבל לפני שנתחיל ראוי להקדים הקדמה קצרה על הדמות של הרמח"ל. הרמח"ל נולד באיטליה בשנת 1707. מגיל צעיר קיבל חינוך פרטי ייחודי והתגדל בתורה. יש לנו עדות על כך שבגיל 14 כבר ידע את כל כתבי האר"י בע"פ (!). בגיל 20 זכה על פי עדותו שלו, להתגלות של מלאך ("מגיד") שגילה לו סודות קבליים אותם הוא כתב בחיבורים רבים! מחיבורים אלה כמעט ולא נשאר לנו שום שריד מאחר וכאשר התגלה הסוד הזה, התעורר פולמוס מאוד גדול בגלל החשש מעיסוק בקבלה מעשית, ובעקבות החשד שמא הרמח"ל קשור בדרך כלשהי לשבתאות, על אף שבפועל הוא כתב נגדה והסביר את טעויותיה. הרמח"ל הושבע שלא לכתוב יותר חיבורים בלשון קבלית, וכל כתביו נגנזו. הרמח"ל הבין שהמהלך הקשה הזה הוא למעשה בהשגחה של ה', כי העם לא מוכן עדין לגילויים מסוג זה. בעקבות תובנה זו, הרמח"ל התחיל לכתוב "ספרי בסיס" שבהם משוקעים העקרונות הקבליים של תורתו בצורה נסתרת יחסית. אותם "ספרי בסיס" הפכו להיות "עמוד הענן שלפני המחנה" בכל תחום בו נכתבו. הדוגמה המפורסמת היא הספר "מסילת ישרים" שהפך להיות ספר המוסר הקלאסי ביותר.

אחד מהספרים הפחות מוכרים אבל לפחות בעיני מדובר בספר לא פחות ממדהים, הוא הספר "דרך ה'". זהו מעין ספר אמונה שמסדר בצורה מופלאה את כל המושגים הבסיסיים באמונה היהודית, ואני ממליץ ממש בחום ללמוד אותו (אולי יבוא יום ואכתוב גם עליו שיעורים יומיים קצרים... מה דעתך?). בסוף הספר, מופיע מאמר קצר הנקרא "מאמר העיקרים", מאמר באורך 20 עמודים בלבד ובו מסודרים בצורה תמציתית וקצרה ביותר המושגים המרכזיים והעיקריים.

כעת נצלול לבירור המושגים הבסיסיים השייכים לנושא "לעתיד לבוא" על פי דברי הרמח"ל ב"מאמר העיקרים" וב"דרך ה'". נתחיל מהמושג הבסיסי של *"עולם הבא".* תפיסתו העקרונית של הרמח"ל מופיעה במשפט: "הִנֵּה כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ בְּיַחַד עוֹשִׂים הַמַּעֲשִׂים, בֵּין הַטּוֹבִים בֵּין הָרָעִים, כֵּן הַגְּמוּל צָרִיךְ שֶׁיֵּגְמְלוּ יַחַד." בניגוד

לתפיסת הרמב"ם שרואה את השכר או את העונג הרוחני בעקבות לימוד התורה ועשיית המצוות כמשהו שיכול לבוא לידי ביטוי אך ורק ודווקא בעולם של נשמות, הרמח"ל אומר הפוך - כפי שהמעשה אפשרי דווקא מתוך חיבור של גוף ונשמה, כך גם השכר יכול לבוא לידי ביטוי רק בחיבור של גוף ונשמה! למעשה על פי הרמח"ל בכלל לא היה אמור להיות עולם הזה ועולם הבא, אלא אדם הראשון נברא פשוט בעולם שלנו ואם היה בוחר נכון - אור הנשמה היה מתחזק מאוד מכח הבחירה בטוב, האור הזה היה מאיר בגוף ואדם הראשון היה זוכה לחוות את העונג העליון של הארת הנשמה בגוף.

יש להקדים ולומר שאמנם הרמח"ל מדבר על "גוף" אך למעשה הגוף היה משהו אחר לגמרי ממה שאנחנו מכירים! כבר הזכרנו במקום אחר את המשל של נורת הליבון (הנורות השקופות מזכוכית שהיו משתמשים בהם פעם, לפני שהמציאו את נורת הלד...). הנורה הדולקת עשויה משילוב של אור ושל חומר - הזכוכית. אלא שהחומר במקרה הזה הוא חומר שקוף וזך, שלא מסתיר את האור אלא להיפך - מייצר לו מרחב שמאפשר לו להאיר החוצה. אם תישבר הזכוכית - האור ייכבה מיד. כך בעת בריאתו גוף האדם היה זך והאיר את הארת הנשמה החוצה (כפי שכתוב על משה רבינו ש"קרן עור פניו").

אם כך, אדם הראשון (שלמעשה היה האנושות כולה, ונשמותינו כולם היו כלולות בו) היה אמור לבחור בטוב ולחזק את הארת הנשמה שתאיר עוד יותר בגוף. במקום זה, הוא חטא ובחר לחזק דווקא את כוחו של הגוף (בעת אכילת פרי "עץ הדעת"). בעקבות הבחירה הזו הגוף הפך להיות אחר לגמרי מהאופן שבו נברא. "כותנות האור" הפכו להיות כותנות עור, וזהו הגוף שאותו אנו מכירים. גוף שמסתיר את הארת הנשמה כך שכברירת מחדל אנחנו בכלל לא חווים את הנוכחות שלה. ניתן לדמיין שהזכוכית של הנורה הולכת ומתעבה ומתכהה, עד שהיא ממלאת את כל חלל הנורה בזכוכית מגושמת עבה וחשוכה. כמובן שבמצב כזה חוט הלהט כמעט שלא מאיר ואורו לא נראה מבחוץ! זהו מצב האנושות לאחר חטא אדם הראשון.

בעקבות השינוי הדרמטי הזה, נולד הצורך לאפשר תיקון של המצב והחזרתו למצב שהיה לפני החטא. התיקון הזה נעשה באמצעות חסד גדול של הבורא שנברא בעקבות החטא: המוות! ממש כפי שניתן לתקן את הנורה רק באמצעות התכתה למצב צבירה נוזלי וניפוח שלה מחדש, כך גם המוות, מאפשר לגוף להתפרק על מנת שיוכל להיבנות מחדש בצורה מתוקנת.

כעת אנו יכולים לגשת למושג נוסף והוא *"תחיית המתים".* לעומת גישת הרמב"ם שאצלו תחיית המתים היא אמנם חלק מעיקרי האמונה אבל היא אירוע נקודתי ולא התכלית, אצל הרמח"ל תחיית המתים היא אירוע קוסמי אדיר שהוא השער שמעביר את העולם ממצב המוגדר כ"עולם הזה" (העולם שלנו במצב שאחרי חטא אדם הראשון) למצב המוגדר כ"עולם הבא" (העולם שלנו במצב שבו תוקן חטא אדם הראשון והוסרה זוהמת הנחש). תחיית המתים היא אירוע "שמאפס" את המציאות כולה, ולכן חובה שכל האנושות תעבור דרך המוות קודם, ומי שיהיה ראוי לכך יזכה להיבנות מחדש בגוף טהור ומאיר. לא רק האנושות, גם העולם כולו יחזור למצב של "תוהו ובוהו", המים יכסו את הכל, ואז העולם יבנה מחדש בצורתו המתוקנת, ממש כפי שהיה לפני חטא אדם הראשון.

אז מה קורה לנשמה בין רגע הפטירה לבין "תחיית המתים"? התשובה היא שהיא זקוקה למקום זמני לשהות בו עד שהיא תוכל לחזור אל המקום הטבעי שלה, אל הגוף. לצורך כך יחד עם המוות נברא גם "עולם הנשמות", המורכב מ"גן עדן" ו"גיהנום". גן עדן הוא מעין "בית מלון" לנשמות שבו הן יכולות לנוח ולהתאוורר מהמחנק והעומס שהיו נתונות בו בזמן שהיו כלואות בגוף הנגוע בזוהמת הנחש. זהו לא השכר האמיתי על העבודה בחיי העולם הזה, אבל כמובן שיש סוגים שונים של בית מלון וכל נשמה זוכה לנוח ב"בית מלון" לפי חשיבותה הרוחנית.

ומה לגבי נשמות שראויות לחיי העולם הבא אלא שעשו מספר חטאים בעולם הזה? כל חטא מייצר מעין כתם רוחני, וכפי שלא יעלה על הדעת להגיע לחתונה מכובדת עם בגדים מלוכלכים, כך לא ניתן להיכנס לחיי העולם הבא בלבוש רוחני שכזה... לכן הקב"ה ברא עוד חסד גדול המכונה "גיהינום" וניתן לראות אותו כ"מכונת כביסה" המאפשרת לאדם להתנקות מההשפעה השלילית של חטאיו, למרות שכבר הסתיים זמן הבחירה שלו (כמובן שכל זמן שהוא חי הוא יכול לעשות תשובה ובכך לחסוך את הצורך בניקוי הזה). כך, גם אדם כזה יוכל

בסיום תקופת הניקוי להצטרף לגן עדן ומשם להמתין לתחיית המתים, ואז לזכות לחזור לגוף ולחוות את העונג האמיתי של הארת הנשמה בגוף.

התרגיל היום נגע ביסודות מאוד בסיסיים וחשובים באמונה היהודית, ועבורי לפחות כשלמדתי את זה בפעם הראשונה זה היה אירוע פוקח עינים. אני מזמין אותך לסכם לעצמך מה מובן לך ומה לא, ולכתוב לי בהודעה חוזרת. בתרגילים הבאים נמשיך בבירור מושגי ה"לעתיד לבוא", נבין את הקשר למקדש ונשאל מה משמעות הרוחנית של הדומה והשונה בין תפיסת הרמב"ם לתפיסת הרמח"ל?

מי רוצה לב חדש?

(מועדי המקדש ליום כ' סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/5IE1UFM6qHNJNcrYJ0WVu4

בתרגיל הקודם ערכנו היכרות עם המקובל האלוקי - הרמח"ל, ועם שני חיבורי המופת שלו בתחום האמונה היהודית - דרך ה' ומאמר העיקרים. ראינו עקרונות יסודיים שנגעו בשאלות הכי קיומיות - תכלית החיים בעולם הזה (לזכות לעונג של הארת הנשמה בתוך גוף גשמי, גם אם זך ומואר יותר מזה שאנחנו מכירים), וסיבת המוות (לאפשר לגוף להתפרק כדי שיוכל להיבנות מחדש ללא זוהמת הנחש בעת תחיית המתים ואז אור הנשמה יורגש בגוף).

אך כל זה צפוי להתרחש על פי הרמח"ל ב"אחרית הימים", ולמעשה יש לנו תאריך מדויק לכך - שנת 6,000 לבריאת העולם, אז יסתיים האלף השישי וניכנס לאלף השביעי, שהוא בחינת יום השבת. לשם המחשה, תרגיל זה נכתב בשנת ה'תשפ"ד, שהיא שנת 5784 לבריאת העולם, 216 שנה לסיום האלף השישי. (המקור לקביעה הזו הוא בגמרא אך נראה שהרמב"ם סבר שמדובר בדעת יחיד ולא פסק כך להלכה).

אז מה יקרה בינתים? מה הם תהליכי הגאולה שיקדמו לתחיית המתים, האם זה יכול לקרות לפני סוף האלף השישי והיכן בית המקדש משתלב בסיפור?

כאן נכנס המושג "*ימות המשיח".* ראינו שעל פי הרמב"ם ימות המשיח היא תקופה שבה העולם נשאר בדיוק אותו הדבר אלא שישנו שינוי פוליטי וכלכלי חשוב והוא שעם ישראל אינו משועבד לאומות אלא עצמאי וריבוני בארצו תחת מלך שהינו "חכם משלמה" ובמדרגת נבואה קרובה למדרגת משה רבנו, והוא זה שינהיג את העם מבחינה רוחנית במטרה לגדול ולהעמיק בחכמת התורה, מתוך מציאות של שפע שמאפשר. כמובן שיש לסייג זאת שהפרטים יכולים להשתנות כפי שהרמב"ם בעצמו אמר, וזה כמובן יכול להיות תהליך שיתחיל בריבונות ועצמאות ובתהליך ארוך נזכה למנהיגות יותר ויותר רוחנית...

כעת נראה את דברי הרמח"ל ומפאת אורכם אביא את עיקרי הדברים. הרמח"ל מתחיל בכך שישנו את המבט הפרטי שבו כל אדם עובר את התיקון שלו בהתאם לבחירות שהוא עשה במהלך חייו, אך ישנו מבט נוסף והוא המבט הכללי. הבריאה כולה צריכה לבוא לתיקונה וכדי שזה יקרה - עם ישראל שהוא האומה הנבחרת צריך קודם כל להגיע לתיקונו השלם: עַד שֶׁתִּסָּדֵר כָּלָל הָאֻמָּה הַנִּבְחֶרֶת בַּסֵּדֶר נָכוֹן, וְתִשְׁתַּלֵּם בְּכָל עִטּוּרֶיהָ, וְתִתְדַּבֵּק בָּהּ הַשְׁכִינָה, וְאַחַר כָּךְ יַגִּיעַ הָעוֹלָם לַמַּצָּב הַשָּׁלֵם, וְיִזְכּוּ הַפְּרָטִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁזָּכָה בְּמַעֲשָׂיו. כלומר - ישנו שלב מקדים לשלב של תחיית המתים שבו העולם והאנושות יגיעו לתיקון הסופי. השלב הזה הוא שלב שבו יש השראת שכינה בעם ישראל (כמובן באמצעות בית המקדש) והאומה פועלת על פי "כל סדריה" - והכוונה היא למלך, שופטים, כהנים ונביאים (בנושא זה נעמיק בחודש אדר א' בשנה מעוברת בע"ה).

על כך אומר הרמח"ל דבר מעניין: וְאוּלָם דָּבָר זֶה עֲדַיִן לֹא נִשְׁלַם מִתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה וְעַד הֵנָּה. בכל ההיסטוריה לא היתה פעם אחת שעם ישראל היה במצבו השלם! וזה כולל גם את 40 שנות שלטונו של שלמה, שאולי היו קרובות מאוד לזה אך לא הגיעו לשלמות הרצויה (נעסוק בכך בסדרה שאחרי סוכות). לכן חייבים להגיע למצב הזה ורק אח"כ אפשר יהיה לעבור לשלב שבו מסתיימת למעשה ההיסטוריה, המציאות מתקבעת ועוברים לשלב הבא, שלב השכר.

כדי שזה יקרה, אומר הרמח"ל, צריך שיעמוד בראש עם ישראל אדם מזרע דוד המלך, והוא הנקרא "מלך המשיח". אותו מלך יוביל תהליך תיקון עמוק לעם ישראל ולבריאה כולה בעקבותיו: שֶׁיִּרְבֶּה הַטּוֹב בְּכָל הַצְּדָדִים, וְיָסוּר הָרַע לְגַמְרֵי, בֵּין בְּמָה שֶׁנּוֹגֵעַ לַנֶּפֶשׁ וּבֵין בְּמָה שֶׁנּוֹגֵעַ לַגּוּף, דְּהַיְנוּ לֵב הָאֶבֶן יֵעָשֶׂה לֵב בָּשָׂר, וְהוּא שֶׁתִּגְבַּר בִּבְנֵי הָאָדָם הַנְּטִיָּה לְטוֹבוֹת, וּבְאֹפֶן שֶׁלֹּא יִמָּשְׁכוּ אַחֲרֵי הַחֹמֶר כְּלָל אֶלָּא יִנָּטוּ תָּמִיד לָעֲבוֹדָה וְלַתּוֹרָה וְיִתְגַּבְּרוּ בָּהּ

הרמח"ל מתאר פה תהליך מדהים שבו הגוף עובר זיכוך הדרגתי, והאיזון שהופר בין הנשמה לגוף מתחיל לחזור למצבו המקורי, כך שהמשיכה הכל כך חזקה לתענוגות החומר תלך ותפחת, ובמקום זה תתחזק המשיכה של האנשים להתפתחות רוחנית. (האם אנחנו כבר רואים בימינו ניצנים של התופעה הזו? נקודה למחשבה). בסופו של דבר תתקיים הנבואה שלב האבן יהפוך ללב בשר, המשיכה אל החומריות תיפסק ובמקומה תהיה משיכה אל הרוחניות.

ומה יהיה התוצאות של התהליך הזה? ממשיך הרמח"ל: וּכְנֶגֶד זֶה תִּרְבֶּה הַשַּׂלְוָה וְהָרְוָחָה, [כלומר יהיה שפע כלכלי,] וְלֹא יִמָּצְאוּ נְזָקִים וְלֹא הֶפְסֵדִים כְּלָל, [כלומר יהיה שלום עולמי]... וְלֹא יִהְיֶה סִכְלוּת [טפשות] בָּעוֹלָם, אֶלָּא כָּל הַלְּבָבוֹת יִהְיוּ מְלֵאֵי חָכְמָה, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ יִהְיֶה שָׁפוּךְ עַל כָּל בָּשָׂר, בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכּוּ לוֹ הַכֹּל, בְּלִי קֹשִׁי כְּלָל... [כלומר כולם יזכו להגיע למדרגת נבואה ללא כל מאמץ!].

וְהֵנָּה יִשְׂמְחוּ וְיַעֲלְצוּ בְּרֹב הַטּוֹבָה, [אנשים יזכו לעונג ושמחה בעקבות המדרגה הרוחנית שזכו לה] וְהֵם מִתְדַּבְּקִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְעוֹבְדִים לְפָנָיו עֲבוֹדָה שְׁלֵמָה, [עבודת ה' תהיה בשלמות] וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיוּ מִתְעַלִּים וְהוֹלְכִים עָלוּי עַל עָלוּי [ההתפתחות הרוחנית תמשיך ותעמיק] עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְמָה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיַּגִּיעוּ לוֹ, לַעֲבֹר מִמֶּנּוּ אֶל מַצָּב הַנִּצְחִיוּת בְּחִדּוּשׁ הָעוֹלָם. [כלומר העולם כולו יגיע למצב שקרוב מאוד למצב התיקון המוחלט של הסרת זוהמת הנחש].

אם כך, "ימות המשיח" הם תקופה של התעלות רוחנית שהיא למעשה תקופת מעבר המחברת בין הזמן שהוא "עולם הזה" לבין הזמן שהוא "עולם הבא", ואנו רואים שלא מדובר בתהליך רגעי כמו שמדליקים אור בחדר חשוך, אלא בתהליך הדרגתי שתחילתו בתקומה מדינית וכלכלית, המשכו בהקמת המקדש והשראת השכינה, והוא הולך ומתפתח לרבדים הרוחניים עד שמגיעים למדרגה מאוד עליונה של נבואה.

אך בכל זאת לא מדובר בתיקון המוחלט, וצריך עוד שלב שהוא רגע המעבר עצמו על מנת להסיר את זוהמת הנחש לגמרי: וְאָמְנָם הַחַיִּים כֻּלָּם צָרִיךְ שֶׁיָּמוּתוּ וְיַחְזְרוּ לֶעָפָר לְפָחוֹת שָׁעָה אַחַת קֹדֶם תְּחִיַּת הַמֵּתִים, וְאַחַר כֵּן יָשׁוּבוּ וְיִחְיוּ, אוֹתָם הָרְאוּיִים לָקוּם בַּתְּחִיָּה.

גם אותם אנשים שיזכו למדרגה הכל כך גבוהה הזו, צריכים עדין לעבור את תהליך ההפרדה בין הנשמה לגוף, התפרקות הגוף ובנייתו מחדש בצורה נקיה ומתוקנת, בתוך עולם שלמעשה נברא מחדש כעולם נקי ומתוקן כפי שהיה בעת בריאתו.

מתי יקרה התהליך הזה? כבר הזכרנו שישנם שני "מסלולים" של גאולה. נראה שהרעיון שהגאולה השלימה תגיע לכל המאוחר בשנת 6,000 לבריאת העולם היא ביטוי של מסלול "בעתה". כלומר יש כאן עת מאוד ברורה מתי זה אמור לקרות. כמובן ישנה הקבלה (אותה כבר הזכרנו) בין האלף השביעי לבין יום השבת. כשם שהשבת נכנסת בשקיעת החמה ברגע מאוד מדויק וברור, כך גם הגאולה תגיע להשלמתה ברגע מאוד מסוים, לכל המאוחר. כשם שככל שמתקרבים לכניסת השבת כך קדושת השבת כבר מתחילה להאיר ולהתחזק, כך גם ככל שמתקרבים לאורך "האלף השישי" לקראת זמן "השבת", כך אור הגאולה מתחיל להאיר, כחלק ממסלול בעיתה. *אבל* כשם שאדם יכול לקבל על עצמו שבת לפני הזמן, ואף מצווה עליו לעשות זאת, כך עם ישראל יוכל להיכנס לזמן הגאולה לפני הזמן! וזה בדיוק הרעיון של מסלול "אחישנה" אותו תיארנו. ומכאן האמונה שהמשיח יכול לבוא בכל יום והחובה להאמין ולצפות שאכן זה יקרה!

בנוגע לתחיית המתים, אנו רואים מהרמח"ל שגם כאן לא מדובר במעבר שהוא כמו הדלקת אור בחדר, שברגע אחד עוברים מחושך לאור, אלא גם זה תהליך הדרגתי שדומה יותר לזריחת השמש. וראיתי שהרב

ראובן ששון מציין שהתהליך יתחיל לכל המאוחר 200 שנה לפני סוף האלף השישי (כלומר בשנת ה'ת"ת, היא שנת 2040 למניינם). אך כמובן יש לזכור שאנו מאמינים שזה יכול להתחיל לפני כן, וגם אם יתחיל אחר כך זה לא סותר את האמונה בגאולה!

לאחר שסיימנו את הסקירה הכללית של גישות הרמב"ם והרמח"ל בנוגע למושגים הבסיסיים של עולם הזה ועולם הבא, תחיית המתים וימות המשיח, ננסה להבין מה מקומו המדויק של המקדש בתהליך, כיצד הוא ייבנה, על ידי מי ומתי! אך לפני כן ננסה להבין את המשמעויות הרוחניות של הדומה והשונה בין הגישות השונות. בינתים מזמין אותך לכתוב לי מה התחדש לך בתרגיל היום.

תפקידו של המקדש בתהליכי הגאולה

(מועדי המקדש ליום כ"א סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/3aBqpmfWGtPWERZoPHFaBh)

אחרי שסקרנו את שתי הגישות השונות בנוגע ל"עתיד לבוא", זו של הרמב"ם וזו של הרמח"ל, כל אחת בפני עצמה, נתבונן על הדומה והשונה שביניהם ובעיקר על המשמעות הרוחנית של ההשוואה הזו.

מבחינה "טכנית" ניתן לראות שהמבנה הוא למעשה די דומה. האדם חי בעולם הגשמי המכונה "עולם הזה", ולאחר פטירתו הנשמה עוזבת את הגוף ועולה לעולם הנשמות. בשלב כלשהו יש תחיית המתים ואם האדם זוכה - אז נשמתו חוזרת בחזרה אל הגוף. במקביל עם ישראל עובר בשלב כלשהו לתקופה שנקראת ימות המשיח ומתחיל לעבור מעמדה של שעבוד לעמדה של עצמאות ולאחר מכן הנהגה והשפעה רוחנית על האנושות כולה.

אז מה בעצם ההבדל? ברמה המעשית ההבדל הוא מה קורה לאחר תחיית המתים - לפי הרמב"ם האדם יחזור וימות (שהרי התכלית היא הדבקות הרוחנית בעולם הנשמות) ואילו לפי הרמח"ל תחיית המתים היא לנצח ואחריה אין יותר מוות בעולם! (שהרי התכלית היא לחוות את העונג של הארת הנשמה בגוף).

מה משמעות ההבדל הזה?

את התפיסה שמציג הרמב"ם ניתן לראות בתור התפיסה הדתית "הקלאסית". זוהי תפיסה שרואה בעולם החומר אמצעי זמני בדרך לעולם הנצחי הרוחני ולתכלית האמיתית. לתפיסה הזו יש חשיבות עצומה בהתמודדות עם תאוות החומר והמכשולים שהוא עלול לייצר לנו בדרך להגשמת תכליתנו בעולם. כאשר אנו נזכרים מה התכלית האמיתית, מה הזמני ומה הנצחי, אנו יכולים לקבל כח לעמוד באתגר ולנצח את התאווה.

אך תפיסה זו גם מעלה סימן שאלה בנוגע למשמעות קיומנו ועשייתנו, בתקופת חיינו בעולם הזה. אם בסופו של דבר מדובר במשהו חולף שאין לו משמעות וקיום מצד עצמו, אלא רק מצד היותו מעין "תפאורה" למאבק הרוח מול החומר, אז מה זה בעצם חשוב מה אנחנו עושים, במה עובדים, איזו משפחה הקמנו... האם כל מה שמשנה זה רק איזה מצוות קיימנו בדרך וכמה תורה למדנו?

כאן נכנסת תפיסת הרמח"ל ומוסיפה גוון מיוחד לתמונה. כזכור על פי הרמח"ל העולם שלנו הוא הוא "עולם האמת"! "עולם הזה" ו"עולם הבא" אינם שני עולמות מקבילים שלכאורה אין קשר ישיר ביניהם, אלא מדובר למעשה על אותו עולם, שפשוט נמצא בשני מצבים שונים! כל מחשבה, דיבור ומעשה שלנו מטביעים חותם נצחי בעולם. החומר והרוח, הגוף והנשמה, הם שני צדדים של מטבע אחד, והם תמיד יופיעו ביחד (למעט תקופת הפרדה זמנית לצורך בניה מחדש).

כאן למעשה מתחיל החיבור עם עולם המקדש. מעבר לשאלה באיזה שלב של ה"לעתיד לבוא" מגיע בית המקדש, קודם כל ברמה המהותית אני מציע לראות את תפיסת העולם של הרמח"ל כתפיסת עולם "מקדשית" במהותה. כלומר, עבודת ה' במהותה היא לא להתנתק מהחומר, אלא להכניס את האור של הנשמה והקדושה

דווקא לתוך החומר, ולחוות את החיבור ביניהם. זה בדיוק המהות של עולם הקרבנות. אנחנו רגילים לעבודת ה' שהיא רוחנית במהותה, עולם של מחשבה ודיבור. השיא של עבודת ה' המוכרת לנו היא בתפילת עמידה שבה אנחנו מתנתקים מכל מה שסביבנו ומנסים להידמות קצת למלאכים (אמנם ברמת הדימיון אנו יכולים לראות את עצמנו כנכנסים למקדש של מעלה, ועל כך נרחיב בע"ה בחודש טבת). לעומת זאת, עבודת ה' באמצעות הקרבנות נעשית דווקא באמצעות הדבר הכי בהמי בעולם... הבהמות עצמן! ודווקא באמצעות הבהמות, השחיטה, הדם והאש אנחנו יכולים לזכות להתעלות הרוחנית החזקה ביותר, רוחניות שהיא לא התנתקות מעולם החומר, אלא קידוש והעלאה שלו. (על התהליכים הרוחניים של עולם הקרבנות נתבונן בתקופת "שלושת השבועות" בין י"ז בתמוז לט' באב).

כעת נוכל להתחיל להבין את תפקידו ומקומו של המקדש בתהליך הגאולה. על פי הרמב"ם, בימות המשיח "עולם כמנהגו נוהג". הטבע ימשיך בדיוק כפי שהוא אלא שעם ישראל יהיה ללא שעבוד מלכויות ובשפע כלכלי שיאפשר לו לעסוק בתורה בהרחבה, וכך לזכות לחיי העולם הבא. בהקשר הזה נראה שתפקידו של בית המקדש ושל מלך המשיח הוא להיות מרכז רוחני של הפצת תורה.

לפי הרמח"ל, ימות המשיח הם תקופה הדרגתית שאכן מתחילה מתקומה מדינית וכלכלית, אך בהמשך מתחיל להתהוות תהליך של הזדככות החומר והסרת הרוע מן העולם, כמעין הכנה לתחיית המתים. היחסים בין החומר לבין הרוח יתחילו להתאזן בחזרה, ואפילו הטבע של החי והצומח יתחיל להשתנות, ובוודאי של האנושות כולה. אין ספק שתהליך זה יתחיל בבית המקדש שהוא נקודת השורש של החיבור בין רוח לחומר, ומשם ילך ויתפשט, ואולי אפילו התהליך הזה יתאפשר דווקא באמצעות עבודת הקרבנות שתחדש בעולם את רעיון קידוש החומר. (בנוגע לשאלת הקרבנות מן החי או מן הצומח, נעמיק בה בסוף חודש אב בע"ה).

אני מקווה שכעת התמונה הגדולה והקשר אל המקדש מתחילים להתבהר, ובע"ה בימים הקרובים ניכנס אל הפרטים ואל מושגים נוספים הקשורים לתהליכים אלה.

התנאים הדרושים וההכרחיים לצורך הקמת בית המקדש השלישי

(מועדי המקדש ליום כ"ב סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/5SYkHQEItxd8d9RkZqX3t4

בתרגיל הקודם ראינו את תפקידו המרכזי של המקדש בתהליך הגאולה. בגישת הרמב"ם - זהו מרכז רוחני של לימוד והפצת תורת ה' לעם ישראל ולעולם כולו, ובגישת הרמח"ל זהו גם "המנוע" של תהליך קידוש החומר והעלאתו באמצעות עולם הקרבנות. כעת נתקדם לשאלה מה הם התנאים הדרושים להקמת המקדש? האם מצוות הקמת המקדש חלה בימינו או שיש צורך בפרט זה או אחר שלא נגיש בימינו? (כמו מלך, נבואה, פרה אדומה, כהנים מיוחסים, חומר כזה או אחר וכד').

בהתבוננות ראשונה בספר ההלכה שעסק בסוגיות אלו, המשנה תורה של הרמב"ם, אנו עלולים למצוא מקורות שנראים כסותרים. מצד אחד בפתיחת הלכות בית הבחירה כותב הרמב"ם בצורה הכי פשוטה ומפורשת:

מִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת בַּיִת לַה', מוּכָן לִהְיוֹת מַקְרִיבִים בּוֹ הַקָּרְבָּנוֹת, וְחוֹגְגִין אֵלָיו שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְעָשׂוּ לִי, מִקְדָּשׁ"

על פי הלכה זו, ישנה חובה על עם ישראל לבנות את בית המקדש. הרמב"ם אינו מסייג חובה זו לתנאי כלשהו, למעט האיסור לבנות בלילה וביום טוב, והאיסור לבטל ילדים מלימוד התורה לצורך בניית המקדש. מכאן ניתן להבין שהחיוב לבנות את המקדש חל על ישראל בכל תקופה מאז החורבן, ללא תלות בשום תנאי אחר.

הלכה זו מתיישבת היטב עם סיפור הידוע לנו ממדרש בראשית רבה על כך שבימי אדריאנוס, כ-70 שנה בערך לאחר חורבן בית המקדש השני, הוא ביקש לבנות את בית המקדש: "בימי רבי יהושע בן חנניה גזרה

מלכות הרשעה שיבנה בית המקדש". אמנם לאחר מכן הוא התחרט אך ממה שאנו יודעים התגובה של עם ישראל וחכמי ישראל היתה התלהבות והצטרפות ליוזמה. הם לא חשבו שצריך לחכות לזמן או לתנאי מסוים שיתגשם. (נעמיק עוד בנושא זה בסדרה לקראת ל"ג בעומר.)

לעומת זאת, בהלכות מלכים פרק יא, כותב הרמב"ם שמלך המשיח הוא זה שבונה את בית המקדש ושיש סדר מסוים לדברים: הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ עָתִיד לַעֲמֹד, וּלְהַחְזִיר מַלְכוּת בֵּית דָּוִיד לְיָשְׁנָהּ הַמֶּמְשָׁלָה הָרִאשׁוֹנָה, וּבוֹנֶה מִקְדָּשׁ, וּמְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל. ובתחילת הלכות מלכים הוא כותב שהקמת המקדש היא דווקא לאחר מינוי מלך ומחיית עמלק.

אז כיצד ניתן לפרש את הסתירה הזו? האם יש לחכות למלך המשיח כדי לבנות את המקדש או שיש חיוב לעשות כל מה שאפשר כדי לקדם את בנייתו לפי היכולת?

זוהי שאלה יסודית שיש בה גישות ודעות שונות, ולמעשה היא מכוננת את כל היחס שלנו להשתדלות בנוגע למקדש. האם עלינו לעשות כל שביכולנו בשביל לקדם את הופעת המקדש בעולם, או שאנו יכולים לפטור את עצמנו בכך שזו אחריות המשיח לדאוג לזה?

התשובה שאנו נציע כאן לסתירה לכאורה, נוגעת ביסודות אותם ראינו בתחילת הסדרה. כזכור, ישנם שני "מסלולי גאולה". מסלול "בְּעִתָּהּ" (גאולה שתגיע לכל המאוחר בעת שנקבעה מראש ע"י הבורא) ומסלול "אֶחִישֶׁנָּה" (גאולה שתגיע מוקדם יותר בזכות הבחירה והתשובה של עם ישראל). במסלול אֶחִישֶׁנָּה הדברים צפויים להתרחש בצורה המיטבית. ואין ספק שהחזון שאנו מייחלים לו הוא הקמת מלכות בית דוד שבראשה יעמוד מלך המשיח מזרע דוד והוא יבנה את בית המקדש (בשאלה האם "בית מקדש ירד משמים" ניגע בהמשך). אך מסלול זה תלוי בתשובה של עם ישראל ובמצב הרוחני שלו, ואין בטחון שהוא אכן יתממש באופן הזה.

לכן ישנו מסלול נוסף, שמבטיח שהגאולה תתרחש בכל מקרה! במסלול "בְּעִתָּהּ" הדברים מתקדמים בקצב יותר איטי שנראה כלפי חוץ יותר טבעי וארצי, כאשר עלולים להיות יותר אתגרים וקשיים בדרך (המכונים "חבלי משיח"). במסלול הזה, החובה לבנות את בית המקדש קיימת כל הזמן! וכפי שראינו בהלכה - אין שום תנאי שיכול להפקיע את החובה הזו. אין הכרח שיהיה "מלך" במובן המשיחי (אלא מספיק שתהיה "מלכות" שמייצגת את כלל ישראל), אין חובה לחכות לנבואה, אין חובה להשתמש בפרה אדומה (מאחר ויש כלל שאומר שטומאה דחויה בציבור, כלומר אם רוב הציבור טמא אז בונים ועושים את עבודות המקדש בטומאה). אין זה המקום להיכנס לכל פרטי ההלכות, אך ניתן לסמוך על מספר גדולי ישראל שחקרו את הנושא לעומק והגיעו למסקנה חד משמעית שאין שום מניעה הלכתית או טכנית לבנות את בית המקדש בימינו!

גם הרמב"ם מדבר על ההבדל בין בית המקדש הראשון לבית המקדש שלעתיד לבוא: בִּנְיַן שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה, כְּבָר מְפֹרָשׁ בִּמְלָכִים; וְכֵן בִּנְיַן הֶעָתִיד לִבָּנוֹת--אַף עַל פִּי שֶׁהוּא כָּתוּב בִּיחֶזְקֵאל, אֵינוּ מְפֹרָשׁ וּמְבֹאָר. וְאַנְשֵׁי בַּיִת שֵׁנִי--כְּשֶׁבָּנוּ בִּימֵי עֶזְרָא--בָּנוּהוּ כְּבִנְיַן שְׁלֹמֹה, וּמֵעֵין דְּבָרִים הַמְפֹרָשִׁים בִּיחֶזְקֵאל. כלומר למרות שיש לנו נבואה ביחזקאל על כיצד יראה בית המקדש השלישי, קשה להסיק מהנבואה הזו תכנית מסודרת סדורה. למרות זאת, אין מניעה להקים את המקדש! וכך ממשיך הרמב"ם "וְאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים שֶׁהֵן עִיקָּר בְּבִנְיַן הַבַּיִת:" כאן מגיעה רשימה של מספר דברים שחייבים להיות בבית המקדש, על מנת שיהיה "כשר" (לדוגמה שיהיה קודש קודשים). מעבר לזה שאר הפרטים הם חשובים אך הם לא תנאי שבלעדיהם אי אפשר. אין ספק שכאשר יבואו אומנים להקים בפועל את חלקי המקדש השונים הם ישקיעו מאמץ רב בפענוח נבואת יחזקאל על פי הפרשנים השונים, ובסופו של דבר יגיעו למסקנות מעשיות ויתפללו שתשרה שכינה במעשה ידיהם. למעוניינים להרחיב בנושא זה ולשמוע על מאמצים כאלו שכבר נעשים בדורנו, מוזמנים לחפש בגוגל את הפודקאסט "ובנו הבית".

גם בתלמוד הירושלמי בהלכות מעשר שני מפורש בצורה ברורה: "אָמַר רַבִּי אַחָא: זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ עָתִיד לְהִבָּנוֹת קֹדֶם לְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד." מקור זה מתחבר למקור נוסף שהולחן כשיר מפורסם ומופיע במדרש פסיקתא: "שְׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ: בְּשָׁעָה שֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ נִגְלֶה, בָּא וְעוֹמֵד עַל הַגַּג שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהוּא מַשְׁמִיעַ לָהֶם

לְיִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר לָהֶם: עֲנָוִים! הִגִּיעַ זְמַן גְּאֻלַּתְכֶם! וְאִם אֵין אַתֶּם מַאֲמִינִים רְאוּ בְּאֹרִי שֶׁזֹּרֵחַ עֲלֵיכֶם". מכאן גם ניתן להסיק שהמשיח יגיע, או לפחות יכול להגיע, לאחר שבית המקדש כבר יהיה בנוי!

כעת נסכם את מה שראינו בנוגע לתהליך הקמת בית המקדש כחלק מתהליך הגאולה של "לעתיד לבוא". ראשית נזכור את מה שכתבנו בפתיחה שאומר הרמב"ם בהלכות מלכים: "וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - לֹא יֵדַע אָדָם הֵיאַךְ יִהְיוּ, עַד שֶׁיִּהְיוּ". העיקרון הבסיסי הוא שאנו מצפים בכל רגע שהגאולה השלימה יכולה להתרחש ושהמשיח יכול להופיע פתאום, ורק בדיעבד נראה כיצד כל הנבואות והמשלים וההלכות הסתדרו במציאות. ועם זאת אנו יכולים לשרטט מספר קוים: אם נזכה למסלול "אֶחִישֶׁנָּה" ייתכן שנזכה קודם למלך המשיח והוא יבנה את המקדש בעצמו (או אפילו יזכה לבית המקדש שירד בנוי מן השמים). ואם הגאולה תהיה "בְּעִתָּהּ" אז כנראה שקודם ייבנה המקדש, עוד לפני שיתברר מי זה המשיח. כך או כך, החובה עלינו על פי הרמב"ם היא לבנות את בית המקדש או לפחות לעשות כל שביכולתנו כדי לקדם זאת.

כמובן יש לזכור שבכל מקרה זוהי מצווה שמוטלת על *הציבור* ולא על היחידים, אלא שחובה על כל אחד לתרום את חלקו ככל יכולתו בשביל לקדם את מה שאפשר בהכנות המעשיות, בבירורים ההלכתיים, במחקר המדעי וכו', כפי שבזמן הקמת המשכן כל אחד מישראל תרם מה שיכל מתוך חומרי הגלם שהיו זקוקים להם לבניית המשכן. אבל הקמת המקדש בפועל על הר הבית זו כבר פעולה שמוטלת על הכלל, וצריכה להיעשות ע"י ההנהגה המייצגת את העם. זוהי נקודה מהותית ועמוקה, שהרי כאשר נגיע לרגע שבו הנהגת הציבור המבטאת את רוב עם ישראל תבקש לבנות את המקדש, זה כבר סימן שהתרחשה מהפיכה רוחנית אדירה ועמוקה בקרב עם ישראל...

אמנם עד למלחמת ששת הימים לא היתה לנו אפשרות מעשית לעשות זאת, מאחר והר הבית לא היה בשליטת עם ישראל. אך כפי שנראה באריכות בסדרה שתעסוק בנושא הזה, ביום שחרור ירושלים נפתח שלב חדש בתהליך הגאולה ומכאן ואילך הקמת המקדש הפכה להיות אפשרות מעשית וריאלית. כמו שראינו, האפשרות הזו אינה תלויה בשום תנאי חיצוני, הלכתי או טכני, מלבד דבר אחד - הרצון של עם ישראל. ברגע שעם ישראל כולו יתעורר לעניין ויגיע לבהירות שהוא מעוניין לקדם זאת, הבהירות הזו תחלחל אל שכבת ההנהגה וניתן יהיה לקדם זאת לא רק כיוזמות פרטיות (כפי שמסופר בפודקאט "ובנו הבית") אלא כיוזמות כלליות ממלכתיות. זו הסיבה שכרגע הדבר המשמעותי ביותר שניתן לעשות להבנתי כדי לקדם את הקמת המקדש, הוא לעורר את הרצון באמצעות לימוד והתבוננות יומיומיים במהות המקדש, על מנת לקבע בתודעה את הרלוונטיות והחשיבות של הקמת המקדש. אם מצאת את עצמך מזדהה עם הרעיון הזה, אני מזמין אותך לסייע בהפצת קיומו של מיזם "7 דקות מקדש ביום" על מנת לחבר אנשים נוספים למעגל הלימוד היומי!

אבל מה לגבי המקורות שאומרים שבית המקדש ירד בנוי ומשוכלל משמים? וכיצד יגיבו אומות העולם למהלך שכזה, האם אין כאן סכנה לפתיחת מלחמת עולם?

בשאלות אלו נעסוק בתרגילים הבאים.

אם בית המקדש השלישי ירד "בנוי ומשוכלל משמים" בשביל מה כל ההתעסקות הזו?

(מועדי המקדש ליום כ"ג סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/6Tcqiqly5rhUP45KqRW8VF)

בתרגיל הקודם ראינו שברמה ההלכתית והטכנית אין מניעה לבנות את בית המקדש השלישי באופן מיידי כאשר עם ישראל ירצה בכך כאומה. ראינו שיש מקורות סותרים לכאורה לגבי השאלה האם בית המקדש ייבנה (או ירד...) בתקופת המלך המשיח, או שהוא ייבנה לפני הופעתו, והסברנו שזה כנראה תלוי ב"מסלול הגאולה" שיתממש בפועל - בעתה או אחשנה. כעת הגיע הזמן לברר את שאלת הקמת המקדש בפועל, האם ייבנה ע"י אדם או ירד מן השמים "בנוי ומשוכלל"??

על פניו נראה שאין בכלל מקום לשאלה הזו, שהרי ראינו במפורש שישנה "מִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת בַּיִת לַה'"! אז מהיכן הגיע הרעיון שבית המקדש השלישי ירד בנוי ומשוכלל משמים? למעשה יש לכך לא מעט מקורות במדרשים, אך המקור המפורסם ביותר הוא רש"י על מסכת סוכה שם הוא כותב: "מִקְדַּשׁ הֶעָתִיד שֶׁאָנוּ מְצַפִּים - בָּנוּי וּמְשֻׁכְלָל הוּא יִגָּלֶה וְיָבֹא מְשָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת טו) מִקְדָּשׁ ה' כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ".

אלא שרש"י בעצמו כותב במספר מקומות, גם בפירושו ליחזקאל, ואפילו בפירושו למסכת סוכה, מספר דפים לאחר מכן, שבית המקדש ייבנה ע"י אדם. כך הוא מפרש את הגמרא שאומרת שזכריה ראה בנבואתו "ארבעה חרשים", שהם "משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו וכהן צדק". מסביר רש"י מדוע המשיחים נקראו "חרשים" כאשר הכוונה היא לאומָנִים - בעלי מלאכה: "מְשִׁיחִים - שְׁנֵיהֶם חָרָשִׁים לְבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ". כלומר תפקידם של שני המשיחים הוא לבנות כבעלי מלאכה את בית המקדש! (נושא שני המשיחים הוא נושא חשוב ומעניין בפני עצמו שנעסוק בו בהמשך הסדרה).

לסתירה הזו שבין המקורות שמהם עולה שבית המקדש ירד "בנוי ומשוכלל משמים" לבין המקורות מהם ברור שיש חובה הלכתית לבנות את בית המקדש ע"י בני אדם בפועל ממש, ניתנו מספר הסברים.

ההסבר הבסיסי הוא שאלו דברי אגדה שלא לומדים מהם הלכה, והעיקר זה פסיקת ההלכה שהיא ברורה וחד משמעית. ועדין - אנו צריכים להבין מה המשמעות של המדרשים האלה ומדוע נכתבו.

ההסבר השני ממשיך את הקו אותו ראינו לאורך כל הסדרה - אכן יש שני מסלולים של גאולה, וישנן שתי אפשרויות. אם הגאולה תתרחש במסלול "אחשנה", ישנה אפשרות שאכן בית המקדש ירד בנוי ומשוכלל משמים. אם הגאולה תהיה במסלול "בעתה" אז בוודאי המקדש ייבנה ע"י בני אדם על פי דרכי הטבע. לעניות דעתי ניתן לדייק שזו היתה כוונת רש"י בפירושו למסכת סוכה. שהרי יש שם סוגיה שבה משמע מהגמרא שייתכן שבית המקדש השלישי ייבנה בלילה או ביום טוב, והרי אנו יודעים שאסור לבנות את בית המקדש בלילה וביום טוב! ועל כך עונה רש"י שמדובר על "מקדש העתיד *שאנו מצפין* ". יש לנו ציפיה ותקווה שהגאולה אכן תתרחש במסלול "אחשנה" ואז הכל ילך מהר, ניסי ופשוט יותר, ובמסלול כזה באמת ייתכן שבית המקדש ירד בנוי ומשוכלל משמים, וממילא *קיימת אפשרות עקרונית* שבית המקדש ייבנה בלילה או ביום טוב. אי אפשר להסיק מכך *שבהכרח* זה מה שיקרה, אלא *שזו אפשרות* .

וישנו הסבר שלישי והוא ששתי האפשרויות נכונות ויתקיימו יחד. העיקר של בית המקדש הוא השראת השכינה, מה שקראנו "נשמת המקדש", או בית מקדש של מעלה. ממש כמו שבאדם, כדי שאור הנשמה יוכל להופיע בעולם, הנשמה צריכה גוף עשוי מחומר שהיא תוכל "להתלבש" בו, כך כדי ש"נשמת המקדש" אכן תוכל לשכון ולהאיר בעולם החומר, חייב שיהיה את "גוף המקדש" העשוי מחומרים שלקוחים מהטבע וכן בנוי *בדרך הטבע,* כלומר ע"י בני אדם. ודווקא באמצעות מקדש שכזה, נשמת המקדש תרד ותשתלשל אל העולם החומרי ותתלבש ב"גוף המקדש". רעיון זה מופיע במקורות רבים אבל מי שפיתח את זה הוא הרמח"ל בספר "משכני עליון". אנו נחזור לשאלה זו ונראה את המקור הזה בצורה מפורטת בסדרה שתעסוק במהות הקרבנות בתחילת חודש אב.

כעת נתחבר בחזרה לתמונה הגדולה של "לעתיד לבוא". כפי שאנו חוזרים כל הזמן, העיקרון הבסיסי הוא ש"כָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן--לֹא יֵדַע אָדָם הֵיאַךְ יִהְיוּ, עַד שֶׁיִּהְיוּ". מצד אחד יש עלינו חובה בסיסית כאומה לבנות את בית המקדש, וכפרטים - לעשות כל שביכולתנו כדי לקדם את הנושא ברמה המעשית, ההלכתית והרעיונית, ולעורר את האומה לעניין, מבלי לחכות להתגשמות תנאי כלשהו כגון הופעת מלך המשיח, או פרה אדומה וכד'. זוהי התכנית הבסיסית והכוונה שלנו בכל הקשור לבית המקדש. מצד שני - אנו מאמינים באמונה שלימה שייתכנו קיצורי דרך וברגע אחד הכל יכול להשתנות ואנו פתוחים ואף מצפים ומייחלים שאכן כך יקרה, מבלי שהדבר יפגע בהשתדלויות המעשיות שלנו: וְאַף עַל פִּי שֶׁיִּתְמַהְמֵהַּ עִם כָּל זֶה אֲחַכֶּה לוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבוֹא.
אם אכן החובה הבסיסית על עם ישראל היא לבנות את בית המקדש, הרי מיד עולה השאלה - מה יהיו ההשלכות של פעולה כזו? האם אין כאן סכנה לפריצת מלחמת עולם ושפיכות דמים נוראה?? האם חששות כאלה צריכים לגרום לנו ספקות והימנעויות מקידום עניין המקדש? לשאלה המעניינת והאקטואלית הזו נתייחס בע"ה בתרגילים הבאים.

האם היה נכון להקים בית מקדש בזכות הכח?

(מועדי המקדש ליום כ"ד סיון. *להאזנה:*
https://open.spotify.com/episode/6bX3u3wUdKEJ39dkrPprcF)

בתרגילים הקודמים ראינו את המסקנה שהחובה והאפשרות לבנות את בית המקדש השלישי חלה גם בימינו. כמובן הטענה שמיד עולה היא שפעולה שכזו עלולה לגרום להתלקחות מיידית של המזרח התיכון ואף להסלים לכדי מלחמת עולם... כמובן שבמקרה כזה יש טענה ש"פיקוח נפש לאומי דוחה מקדש", מה שיכול להישמע מאוד הגיוני. בתרגיל היום ננסה לבחון את הטענה הזו.

כידוע, לאורך כל שנות הגלות עם ישראל שמר על התקווה והציפיה לחזור לארץ ישראל, מה שגרם לכך שחזון זה אכן התממש בסופו של דבר. אך החזרה לארץ ישראל לא היתה התכלית, כי אם שלב בדרך. בכל התפילות לגאולה, התכלית המבוקשת היא תמיד הקמת המקדש, והבקשה לחזור לארץ ישראל נתפסת כחלק מהתהליך. כך למשל הבקשה התמציתית בתפילת מוסף של שבת אותה הזכרנו מספר פעמים: "שָׂמְחֵנוּ בְּשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ, וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ *וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ* - תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם".

כשם שהציפיה והבקשה לחזור לארץ ישראל היתה חייבת להתממש בסופו של דבר, כך הציפיה והתקווה להקמת המקדש השלישי *יהיו חייבות להתממש בסופו של דבר* . אנו רגילים לפטור את העניין באמירה שאלו "הלכתא למשיחא" כלומר הלכות שיצטרכו לפתור אותן בימות המשיח... אבל מה אם העידן בו אנו חיים הוא כבר בתוך התקופה של ימות המשיח??? הרי ראינו שבמסלול של "בעתה", מדובר בתהליך הדרגתי שתחילתו בריבונות מדינית ועצמאות כלכלית של עם ישראל בארצו, ומשם יתפתח השלב הרוחני. קשה שלא להכיר בכך שהתהליך הראשוני (המכונה "אתחלתא דגאולה") כבר התחיל, ממילא אין לדעת מתי מגיע הזמן בו אפשר וצריך להתקדם לשלב הבא, השלב הרוחני שבמרכזו עומדת הקמת המקדש השלישי. כלומר, *הנחת המוצא שבכלל יש שאלה האם לבנות את המקדש או לא, היא הנחת מוצא בלתי אפשרית* . עם ישראל הוא לא אוסף האנשים שנמצאים בארץ ישראל בנקודת זמן מסוימת. עם ישראל זה סיפור של אלפי שנים שמהווה תנועת חיים אדירה שנעה לכיוון מאוד ברור. אין שום כוח בעולם שיכול לעצור או למנוע מהתנועה הזו לממש את תכליתה בסופו של דבר.

אם כך, זו לא שאלה של "האם", זו שאלה של "מתי". אז כיצד נדע מתי מגיע הזמן הנכון?

בסדרה לקראת יום שחרור ירושלים, אנו נראה טענה ששחרורו של הר הבית, האירוע שמסמל יותר מכל את מלחמת ששת הימים, למעשה נכפה על עם ישראל בניגוד לרצון מנהיגיו, ומהווה סימן ברור שמבחינת ההשגחה האלוקית, הגיע הזמן לעבור לשלב הבא. אין גם ספק, שלאחר הניצחון הניסי והכל כך מובהק במלחמה זו, הצעד הכי מתבקש והכי טבעי היה להקים את המקדש על הר הבית המשוחרר. ברור שזה היה הצעד שאליו ציפו הערבים, ובוודאי שלא ציפו לקבל בחזרה לידיהם את המפתחות לכיפת הסלע, מקום המקדש המיועד. ברור שלא היה אף כח בעולם שהיה יכול להתנגד לצעד שכזה, שהרי הכל היה תולדה של מלחמת מגן שנכפתה על מדינת ישראל בשל הרצון להשמידה ע"י המדינות הערביות מסביב, בתמיכה של המעצמה הסובייטית ותוך כדי אמברגו של המעצמה האמריקאית. בתוך התנאים האלה, התרחש נס בסדר גודל תנ"כי, ומאחר שרוב האנושות מאמינה באל אחד, הרי שאם רק הממשלה היתה מפנימה את מה שמתרחש מבחינה רוחנית ומדברת בשפה הזו החוצה - אומות העולם היו חייבות לקבל את הרעיון.

אלא שמסיבות שונות אותן ניתחנו בסדרה שעסקה בנושא זה, הממשלה בחרה בדיוק הפוך. היא ביקשה להכחיש כל כוונה רוחנית בנוגע למקום, ומיהרה להדגיש דווקא את הזיקה המוסלמית-ערבית למקום, במקום את הזיקה היהודית. המסר שהועבר היה ברור - אין לנו כוונה להגשים כעת את ייעודנו הרוחני עבורו החזקנו מעמד בגלות במשך 2,000 שנה, אנחנו מתכחשים למקום ומאפשרים לכם לעשות שם ככל העולה על דעתכם. נילחם בכל סימן לזיקה יהודית דתית ובוודאי לא נאפשר לאף יהודי להתפלל במקום הקדוש ביותר לעם היהודי.

למרות הקושי הגדול לקבל את ההתנהגות הזו במבט לאחור, עלינו לשאול את עצמנו מדוע בחרה ההשגחה האלוקית לסובב את הנסיבות באופן הזה, שמצד אחד שחרור מקום המקדש ייכפה על עם ישראל ומצד שני - האנשים הנמצאים בעמדות המפתח באותו הזמן (מכל רחבי הקשת הפוליטית אגב!) יהיו כאלה שמתכחשים לייעוד הרוחני-מקדשי של עם ישראל?

הסברנו שאם אכן ממשלת ישראל היתה בונה את בית המקדש מיד לאחר שחרור הר הבית, כפי שציפו ממנה דורות על גבי דורות של יהודים שמסרו נפשם על הקיום היהודי לאורך כל שנות הגלות, הרי שבית המקדש השלישי היה נבנה בזכות הכח ולא בכח הזכות. כלומר זו היתה תוצאה של הפגנת כח צבאי (מלווה כמובן בסיעתא דשמיא מובהקת). האופי של בית המקדש שכזה היה אופי שמשדר מנהיגות הנובעת מכוחנות ועוצמה צבאית. כמובן, זה לא מכחיש את עצם החובה לבנות את המקדש ברמת הבחירה של עם ישראל, אך כאשר אנו מתבוננים בכך בדיעבד אנו צריכים לשאול את עצמנו - האם זהו המקדש שעליו התנבאו הנביאים?

כבר בהקמת המקדש הראשון, אנו מוצאים שהשאלה הזו היתה כל כך משמעותית, עד שהיא גרמה לדחיית הקמת המקדש הראשון בדור שלם! דוד המלך, המסמל יותר מכל את הכיסופים להשראת השכינה, ביקש בעצמו לבנות את המקדש, אך הדבר נאסר עליו ע"י הקב"ה, בדיוק מהסיבה הזו. כמובן שרוב ככל המלחמות שדוד המלך עשה היו מלחמות צודקות, הכרחיות וחשובות, ודוד המלך ראה את עצמו כשליח ה' העוסק במלחמת מצווה. ועדין - האופי והמסר של בית המקדש הם אחרים!

לעומת תקופת דוד, כאשר אנו מתבוננים במלכות שלמה ובבית המקדש שהקים, אנו מוצאים תופעה מדהימה: הממלכות החזקות ביותר באותה תקופה השתעבדו למלכות שלמה, לא בזכות הכח הצבאי שלו! אלא מכח הזכות העצומה שמקבלת אומה שזוכה לדבוק בעם ישראל כאשר השכינה שורה בתוכו. מנהיגי העולם עלו לירושלים כדי להיות מקושרים לעם ישראל ולעוצמת המנהיגות *הרוחנית* של שלמה המלך. זו הסיבה שדווקא שלמה המלך נבחר לבנות את בית המקדש, ודוד המלך לא יכל לעשות זאת. אין ספק שהכאב של דוד המלך כאשר התבשר שנאסר עליו לבנות את המקדש, היה כאב עצום. גם הכאב שאנו חשים מאז אותה החלטה אומללה למסור את מפתחות הר הבית לידי הוואקף הירדני, הוא כאב עצום. לראות את מקום קודש הקדשים שנאסר על כל טמא מת להיכנס אליו, מחולל יום יום שעה שעה. לראות מציאות שבה תיירים מכל העולם יכולים להתקרב ללא מגבלות למקום המקדש, אך יהודי שרוצה להתפלל במקום המקודש ביותר, או חלילה לקיים את מצוות ההשתחוויה לפני ה' - אלו נאסרים באיסור חמור. (הדברים נכתבו כאשר פעולות אלו עוד היו אסורות, ונקווה שהמגמה לאפשר ליהודים לקיים פעולות של עבודת ה' בהר הבית תימשך ביתר שאת מיום ליום). הכאב הוא ענק. אבל עלינו להתבונן במשמעות שלו.

מצד החובה ההלכתית, אין ספק שהדבר הנכון לעשות היה להתחיל בהכנות להקמת המקדש מיד בסיום מלחמת ששת הימים. אך זה היה מביא לנו בית מקדש שקיים בזכות הכח. ההימנעות מתרגום הישגי מלחמת ששת הימים להקמת המקדש, מחייבת אותנו להיכנס למסלול אחר. מסלול שמבקש להקים מקדש שיהיה מרכז עולמי לא בגלל עוצמה צבאית, אלא בגלל עוצמה רוחנית, ולכן בסופו של דבר ההימנעות הזו היתה בדיעבד הכרחית.

אך האם ניתן להחזיר את הגלגל לאחור? דווקא לאחר שהתכחשנו לזיקה למקום המקדש, והודינו בעצמנו שאין זה רצוננו, כיצד יגיבו האומות ל"שינוי כיוון" שכזה? בכך נעסוק בתרגיל הבא.

תשובה רוחנית לשאלה למה העולם כל כך שונא ומתנגד לישראל

(מועדי המקדש ליום כ"ה סיון. תרגיל זה מוקדש לעילוי נשמתו הטהורה של הקדוש ר' מיכאל מרק הי"ד שעלה ביום זה בסערה השמימה, ושימש עבורי כדגם לאדם שחיבר שמים וארץ בצורה החזקה ביותר. *להאזנה:* https://open.spotify.com/episode/6a99QIgx3fMZeGRkopdxa2)

בתרגיל הקודם ראינו שיש משמעות רוחנית לכך שבית המקדש לא נבנה מיד לאחר שחרור הר הבית במלחמת ששת הימים. אמנם ישנה תחושת פספוס וכאב מעצם הויתור של ממשלת ישראל על הזיקה למקום המקדש, לא כל שכן שלא עלה על דעתם לעשות את המעשה המתבקש ולהתחיל בהקמת המקדש השלישי. עם כל זאת, הצענו שהסיבה הרוחנית לאופן שההשגחה גלגלה את העניין, היא שהמקדש השלישי צריך לקום בכח הזכות (הרוחנית) ולא בזכות הכח (הצבאי).

אז הבנו מה לא, אבל מה החזון החיובי? כיצד ניתן לעלות על הדעת אפשרות שהמקדש השלישי בכל זאת יקום במציאות המורכבת שבה הערבים "מעלים את ירושלים על ראש שמחתם" ומאיימים באלימות על כל "פגיעה" כביכול במקום המקודש להם?

זאת על אף העובדה אותה ציינו בסדרה שעסקה בשחרור הר הבית, והיא שלמעשה כיפת הסלע אינה ולא היתה מסגד, ולמעשה נבנתה על מנת לשמר ולכבד את המקום המקודש ביותר ליהודים, וזאת מאחר והאסלאם "נולד" מתוך היהדות. מה שמכונה "מסגד אל-אקצה" הוא למעשה מסגד הנמצא *מחוץ* לגבולות הר הבית ההלכתי כך שתיאורטית אין שום מניעה לבנות את המקדש מבלי לפגוע במקום המקודש באמת למוסלמים. בפועל, ברור שהחשיבות שהמוסלמים מייחסים להר הבית כולו, ובמיוחד לכיפת הסלע (המכונה "בת-אלמקדס"), נובעת מהצורך הפוליטי-מדיני להילחם במדינת היהודים, ולא מסיבות דתיות מקוריות. אך אנו נתרכז כיום במבט הרוחני על שאלת המקדש השלישי, ולא בשאלות הטכניות או הפוליטיות.

בסדרה שאחרי סוכות ניגע במשמעויות האוניברסליות של המקדש. נראה את חזון אחרית הימים המופיע בישעיהו, במיכה ובנביאים נוספים והוא שבית המקדש יהיה מרכז של *שלום וצדק עולמי* שמכל העולם יגיעו העמים ויבקשו ללמוד את תורת ה' כדי ללכת בדרכיו. התנוצצות של חזון זה ראינו כבר בתקופת שלמה המלך, 40 שנה שהמחישו לנו שקיימת מציאות שבה ירושלים הופכת להיות מעצמה עולמית, שהממלכות הגדולות והחזקות ביותר מבקשות להשתעבד אליה ולקבל את מנהיגותה ומרותה, לא בגלל כח צבאי חזק אלא בגלל חכמה אדירה והשראת השכינה. כאמור, פירוט והעמקה בנושא זה יהיה בסדרה שאחרי סוכות, וכעת נתחבר חזרה לשאלת ה"לעתיד לבוא". האם ניתן לצפות להקמת בית המקדש בטווח הנראה לעין מבלי שהדבר יגרום בהכרח למלחמת עולם עקובה מדם?

כאשר אנו מתבוננים על הכוחות הפועלים בעולם אנו יכולים להבחין במבוכה רבה. באופן כללי ישנה תחושה פסימית שהעולם צועד למקום לא טוב. מלחמות שהולכות ומתגברות בין אומות וגם בתוכן - בין קבוצות אזרחיות שונות. קושי להבין את התופעה של אלימות הנובעת מקנאות דתית מוסלמית וכמובן קושי להתמודד איתה ברמה המעשית. התפרקות של ערכי המשפחה שמביאה לצמצום ילודה ולמעשה למעין "התאבדות קולקטיבית" של אומות. דאגה הולכת וגוברת (בין אם היא מוצדקת ובין אם לאו) ממשבר אקלימי. חשש מפני מגפות עולמיות ועוד. הניסיונות שהיו במהלך המאה ה-20 ותחילת המאה ה-21 להתארגן כ"כפר גלובלי" באמצעות האו"ם והאיחוד האירופי, הולכים ונתקלים בהתנגדות (מוצדקת) של לאומים שמבקשים לשמר את העצמאות והאינטרסים שלהם. כל אלה הם רק חלק הגורמים היוצרים בעולם תחושה של דאגה, אולי אפילו יאוש, מבוכה, בלבול, קיטוב, אובדן דרך, תנודות פוליטיות וקושי לייצר מנהיגות רציפה שמייצרת אמון ביכולת שלה להוביל בבטחה לעתיד טוב יותר.

במצב הכיאוטי העולמי הזה, כל העיניים *כבר* נשואות לישראל וירושלים. זוהי עובדה המשודרת מידי ערב במהדורות החדשות של מילארדי אנשים בכל רחבי העולם. בלי קשר לשאלה מה קורה בפועל והאם עם ישראל מנסה לדאוג לעצמו או מנסה לרצות את האומות האחרות. כלומר ניתן להבחין באינסטינקט פנימי בלתי מודע בקרב אומות העולם שאומר להם - "מה שאנחנו מחפשים נמצא שם, בהר הקודש בירושלים". כמובן שלא ניתן לצפות מהם שידעו להגדיר מה הם מחפשים. ניתן לומר שהם מגיעים עם "ערוץ פתוח" לקלוט את המסר ששישודר מעם ישראל שחזר לארצו, לריבונותו, ובמלחמת ששת הימים גם לביתו הקדוש. כעת עלינו לשאול מהו אותו מסר שעם ישראל מעביר לעולם מאז אותו רגע מכונן שבו ההיסטוריה שינתה כיוון, השמים נפתחו, השכינה נכנסה לבית מקדש של מעלה בזמן שכנסת ישראל נכנסה למקומו של בית מקדש של מטה, והכריזה "הר הבית בידינו"?

כדי לענות על השאלה הזו חשוב להעיר קודם שמסר *תמיד* מועבר, ומועבר במגוון דרכים. מילים הן דרך אחת, אך לא המרכזית שבהם. הדרך העוצמתית ביותר והעיקרית בה מועבר מסר, היא באמצעות *מעשים.* כפי שאומר המשפט: "אני לא מצליח לשמוע מה אתה אומר כי המעשים שלך צועקים חזק יותר". ולכן כאשר אנו מתבוננים על המעשים של מדינת ישראל בתור הייצוג הקולקטיבי של עם ישראל בעולם, אנו יכולים להבחין במסר מאוד ברור ועקבי החל מסיום מלחמת ששת הימים. המסר הוא: "ההצדקה היחידה לקיומנו הלאומי הוא החשש מפני השמדה, כלומר דאגה לעצמנו. אנו לא מכירים בשליחות האוניברסלית שלנו עבור שאר האנושות. כפועל יוצא מכך, אנו מתכחשים לזיקה הדתית של עם ישראל להר הבית, ואין לנו שום כוונה להקים את בית המקדש! אפילו עם השטחים המשוחררים של ארץ ישראל שהזיקה ההיסטורית והתנ"כית שלנו אליהם גדולה הרבה יותר מאשר שאר השטח של המדינה - אפילו עם השטחים האלה אנחנו לא מתייחדים באופן מלא (=החלת ריבונות) אלא מחזיקים אותם במצב ביניים שיאפשר לנו לוותר עליהם בתנאים מסויימים בעתיד". אין זה המקום להיכנס לניתוחים מעשיים ופרטניים, אנו מתבוננים פה רק על המסר הרוחני המשודר לעולם מכח הבחירות והמעשים שהנהגת עם ישראל בחרה בהם.

כאשר זה המסר שעם ישראל, העם הנבחר, העם שאמור להיות המנהיג הרוחני של האנושות כולה, זה המסר שהוא מעביר בצורה כל כך ברורה ומוחשית, ברור לחלוטין שהמסר הזה יופנם ויתורגם לתגובות בהתאם. "אם אתם מודים שמקום המקדש למעשה מקודש למוסלמים יותר מאשר לכם, אם אתם מודים שהארץ התנ"כית שייכת יותר לאנשים שהיו פה מאשר לבעלים המקוריים שקיבלו את הארץ הזו מאת הבורא כפי שעולה מהתנ"ך שבו מאמינה רוב אוכלוסיית העולם, אם זה המצב אז איזו הצדקה יש לקיומכם בארץ? איזו הצדקה יש לפגיעה כביכול באנשים אחרים?". הניגוד בין הציפיה התת מודעת למסר של מנהיגות, עוצמה, בהירות מוסרית, תקווה, אל מול המסר המועבר בפועל של חוסר צדק, אנוכיות, כוחנות, התנכרות לערכים מסורתיים ולמורשת ההיסטורית, הפער הזה *בהכרח* יצור התנגדות רחבה לקיום הלאומי של עם ישראל בארץ ישראל (קרי למדינת ישראל), כביכול "על לא עוול בכפה". קל מאוד לומר "כולם אנטישמיים" ולפטור את הדיון, אך זהו רק עוד ביטוי להתנכרות לתפקיד ולמהות של עם ישראל בעולם.

המסקנה מהניתוח הפוליטי-רוחני הזה, היא שבמקום לחשוב שעם ישראל נמנע מלבטא את שליחותו הרוחנית בעולם בגלל החשש מתגובה לא נעימה של אומות העולם, האמת היא שהאומות מגיבות בצורה לא נעימה בגלל ההימנעות של עם ישראל מלבטא את שליחותו בעולם!

אז איך פותרים את הפלונטר הזה?

בתרגיל הבא נשרטט את החזון החיובי שעם ישראל יכול להציע לאנושות, על מנת לסייע לה לצאת מהמבוכה העצומה שאליה היא נקלעה.

מי פה באמת הריאלי?

(מועדי המקדש ליום כ"ו סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/58eASX9dvDWhr3NYGjqkT7

בתרגיל הקודם ראינו שאומות העולם ציפו לשמוע איזה מסר עם ישראל הולך להשמיע אל מול המבוכה ההולכת וגוברת, במיוחד מאז חזר למולדתו וביתר שאת מאז חזר אל המקום המקודש ביותר, המקום ממנו אמורה לצאת בשורה חדשה לעולם כולו. ראינו שהמסר שהועבר באמצעות המעשים היה מסר חד משמעי - מסר של התכחשות לזיקה הדתית והרוחנית למקום, והתנערות מכל חזון רוחני שיכול לבשר לעולם בשורה של כיוון ויציבות אל מול הכאוס ההולך וגובר. ממילא התגובה היתה שיקוף ברור ומובן מאליו של התנגדות קשה לסתירה הפנימית - מצד אחד דיבורים על ירושלים מאוחדת לנצח ומצד שני התכחשות מוחלטת אל חזון הקדושה בהווה ובעתיד, והתנערות מהדגשת הזיקה ההיסטורית תנ"כית אל חבלי הארץ ששוחררו.

אז האם יש מוצא מהסבך הזה? מהי האלטרנטיבה בעצם? וכיצד ניתן להתמודד עם איומי האלימות במקרה של כל פגיעה הכי קטנה כביכול במקום המקודש למוסלמים, קל וחומר אל מול חשש מפני הסרת כיפת הסלע ובניית המקדש במקומה.

נזכיר שהתשובה לא יכולה להיות צבאית כוחנית. מבלי להיכנס לשאלות אסטרטגיות וטקטיות, אין ספק שמבחינה צבאית רגע סיום מלחמת ששת הימים היה רגע השיא של מדינת ישראל. דווקא אז היתה אפשרות להקים את בית המקדש השלישי ללא שום התנגדות (שהרי מדינות ערב בגיבוי המעצמות כבר עשו הכל על מנת להשמיד את מדינת ישראל ונחלו תבוסה חד משמעית, ממילא לא נשאר שום דבר לאיים איתו). אלא שכפי שאמרנו, אם היינו מקימים את בית המקדש באותו רגע הוא היה נבנה בזכות הכח (הצבאי) ולא בכח הזכות (הרוחנית).

אז כיצד בונים את המקדש בכח הזכות?

כמובן יש להקדים שלהשגחה יש את הדרכים המופלאות שלה, ואין כאן כוונה להתוות תכנית בלעדית חלילה, אלא להציע קריאת כיוון המראה שזה באמת אפשרי:

ראשית, יש להפנים את הזכות הזו. כאמור נרחיב בנושא בסדרה שתעסוק בהיבט האוניברסלי של המקדש, מיד לאחר סוכות, אך בקצרה נזכיר שהאנושות מחפשת מצפן, מחפשת כיוון. מחפשת כיצד ניתן לשלב בין ערכים של צדק וצדקה, התחשבות בזולת, שיוויון, מימוש עצמי, התפתחות אישית, וזאת מבלי לפגוע בערכים של משפחה וביטחון לאומי.

הנוסחה לשילוב בר קיימא של כל הערכים האלה נמצאת במודל השלטון העברי ובמערכת היחסים בין ארבעת חלקי המשכ"ן - מלוכה, שופטים, כהנים ונביאים. גם זה נושא ארוך שנצלול לתוכו בחודש אדר א' בשנה מעוברת, אך מספיק אם נאמר שהמודל קיים ועם ישראל יכול וצריך להוכיח לעולם שיש דרך לתת מקום לכל הערכים מבלי ליפול לבלבול ומבוכה. יתירה מזו, עם ישראל יוכיח לכל העולם שניתן להגיע להרמוניה בין החומר לרוח, ולפתור את הסתירה הבסיסית ביניהם. זוהי המשמעות העמוקה של השראת השכינה. כמובן שישנם משמעויות נוספות לבית המקדש, משמעויות שאנו מתבוננים עליהן מזויות שונות לאורך כל השנה כולה בלימוד שלנו.

אם כך כאמור, השלב הראשון הוא הפנמה פנימית שלנו בהיותנו עם נבחר *בעל שליחות אוניברסלית.* ממילא, זה דומה למורים שזקוקים לחדר מורים, לא בשביל לדאוג לאינטרס האישי הצר שלהם, אלא בשביל לדאוג לאינטרס של התלמידים. הם זקוקים למקום לנוח, להתארגן, להיפגש, לשתות קפה, לצבור כוחות וכו'. כך עם ישראל זקוק לארץ ישראל ולבית המקדש על מנת לעשות את שליחותו האוניברסלית למען האנושות כולה. (כמובן שיש למקדש גם משמעות כמקום המפגש האינטימי בין כנסת ישראל לקב"ה בלי קשר לאומות העולם). ההצדקה לקיומנו הלאומי כאן לא יכולה להיות רק בגלל העבר (היינו פה קודם) ולא רק בגלל ההווה (רוצים להרוג אותנו בכל מקום ואנחנו מסכנים) אלא בגלל העתיד (יש לנו בשורה רוחנית עבור העולם כולו).

התרגלנו מאוד לעולם ריאליסטי, חומרי ואינטרסנטי, וממילא דיבורים על בשורה רוחנית עבור האנושות כולה נשמעים ברגע הראשון כגיבוב הבלים לא רציני של אנשים הזויים. אך אם ניזכר בכמה עובדות, יתכן שנצטרך לבצע הערכה מחודשת:

רוב האנושות מאמינה בבורא עולם שמנהיג אותו. רוב הדתות הגדולות מכירות בכך שהדת הקדומה שהיא התשתית לדתות האחרות - היא היהדות. אם נבחן את מנהיגי העולם שתומכים בישראל ללא סייג, הם עושים זאת מסיבות רוחניות! מיליוני אנשים באים לבקר בישראל בכל שנה בעיקר כי מדובר בארץ הקודש! הסיבות העיקריות להצהרת בלפור שהיתה האירוע המשמעותי ביותר בהנעת התהליכים שאיפשרו את מימוש הריבונות הלאומית של עם ישראל בארץ ישראל - הסיבות היו בעיקרן דתיות וציפיה למסר רוחני ובשורה מעם הנביאים שישוב לארצו, לאחר האכזבה הגדולה מהמודרנה שהביאה לעולם את מלחמת העולם הראשונה

(להרחבה בנושא ראו את ספרה של ברברה טוכמן "התנ"ך והחרב"). כל זה מבלי שהנהגת עם ישראל בכלל תכיר במסרים האלה ותבטא אותם בצורה כלשהי.

כלומר ניתן להציג זאת כך - אנו מתעקשים לעצום את העינים ומתפלאים שרואים רק חושך... אך אם ניפתח לאפשרויות חדשות ונתבונן על המציאות כפי שהיא, נוכל לראות בקלות שההתבססות על טענת ה"אין ברירה" ביחס לקיומנו פה, מביאה אותנו למקומות מאוד לא בטוחים (בלשון המעטה), וייתכן שמעבר לגישת "יש לנו בשורה לעולם" תחולל שינוי מפתיע מאוד (לטובה) ביחס של אומות העולם כלפינו.

הנה דוגמה לפניה ראשונית של גופים בארץ ובעולם לדמות רבנית מתוך בקשה לקבל את הזוית היהודית (ויש עוד הרבה דוגמאות כאלה): https://www.inn.co.il/news/671566

כמובן שלא ניתן לצפות שמסרים שבוטאו והוטמעו במשך 120 שנה ישתנו ברגע אחד. זהו תהליך ארוך שכאמור מתחיל בהפנמה פנימית שלנו, משם צריך לחלחל להנהגה שלנו, משם היא צריכה להתחיל לבטא את זה באומץ ובעקביות. ועדין, אנחנו לא מדברים על נקיטת פעולות מעשיות ביחס להקמת המקדש, אלא על יצירת תשתית מוסרית, פוליטית, רוחנית ורעיונית לקראת שלב זה.

מה יהיו השלבים הבאים ומתי ואיך נוכל לראות שינוי על הר הבית? על כך נתבונן בתרגיל הבא.

מי יפרק את כיפת הסלע? והתייחסות אקטואלית למלחמה באיראן

(מועדי המקדש ליום כ"ז סיון. *להאזנה:*
https://open.spotify.com/episode/76VSW6BKLi8GaL4aKkMrMe)

בתרגילים האחרונים התחלנו לעסוק בשאלה כיצד ניתן לדמיין אפשרות שבה נתקדם באופן מעשי להקמת המקדש השלישי, במציאות שבה כל פעולה הקשורה להר הבית עלולה לכאורה להצית מלחמת עולם. אמרנו שהשלב הראשון הוא קודם כל הפנמה פנימית שלנו כעם ישראל את שליחותנו האוניברסלית וייעודנו הלאומי - להופיע בעולם את האפשרות של השראת השכינה האלוקית בתוך מציאות חומרית של עם בארצו, דבר שיביא כמובן בסופו של דבר לשלום עולמי כפי שמובטח בנביאים. כאשר המסר הזה יחלחל מעלה אל שכבת ההנהגה, הוא יתחיל גם להיות מבוטא בקול ביחסי החוץ שלנו. בשלב זה עוד לא מדובר על נקיטת פעולות אלא רק על העברת מסרים "עם מנגינה אחרת".

כיצד יגיב לכך העולם? מה יקרה בעקבות השינוי הזה? אלו שאלות שקשה מאוד לענות עליהן, במיוחד שאנו נמצאים בתקופה בה שינויים עולמיים מתרחשים במהירות מסחררת. כפי שאמרתי, ניתן לצפות שאלו יהיו תהליכים ארוכים של שינוי תודעה וגמילה מהרגלים ישנים, אך גם ייתכנו קיצורי דרך תודעתיים שלא ניתן כרגע אפילו לדמיין אותם, כפי שאכן ראינו בשנים האחרונות. במקביל לשינוי מנגינת המסרים, ניתן להתחיל בהכנות מעשיות, רוחניות והלכתיות לקראת תהליך ההקמה, הן בצורה מוסדית (כמו למשל "מכון המקדש") והן בצורת יוזמות פרטיות מהשטח (כמו היוזמה לבניית דלתות וכן אריחים לחיפוי להיכל ע"י האומן בניהו דיין צדק. למידע נוסף חפשו "שלב נוסף בדרך לבית מקדש: דלתות ההיכל כבר מוכנות").

ככל שעם ישראל כגוף לאומי ריבוני ידבר על החזון של מרכז שלום וצדק עולמי, ועל בשורה של התחדשות רוחנית ויצירת קשר וחיבור בלתי אמצעי בין האנושות לבין הבורא, כך ניתן לשער שעוד ועוד מדינות יבקשו לתמוך במהלך, ויתחילו לשלוח תרומות של זהב וכסף לבניית המקדש, כפי שכבר נעשה בעבר (חפשו "משלחת מפפואה הביאה קילו זהב לבית המקדש"). מנגד, יתכן מאוד שנראה גם התגברות של התנגדות, לפחות בשלב ההתחלתי, של מדינות מוסלמיות. ואולם, אם נהיה כנים, הרי שבשנה שבה הדברים נכתבים אנו כבר יודעים שהרצון להשמיד את עם ישראל לא הפסיק לרגע אחד, והאויבים ניצלו וינצלו כל הזדמנות על מנת לממש את חזונם. הם לא זקוקים לסיבה או תירוץ מיוחדים, הם רק זקוקים לפירצה שתאפשר את זה. וכאן אנו מגיעים לתורף העניין.

המאבק העיקרי כיום הוא לא מאבק צבאי אלא מאבק תודעתי, על שאלת השייכות, הצדק והחזון! לכן, ככל שעם ישראל יפגין יותר ביטחון ובהירות בנוגע לשייכות שלו לארץ הזו, ובמיוחד לאיזורים המקודשים יותר שלה, וככל שתתבהר לו תמונת החזון הרוחני האוניברסלי, כך תגדל יכולת העמידה אל מול כל ניסיון החלשה צבאי או דיפלומטי!

יתירה מזו, הנכונות להילחם בעם ישראל ולהפעיל כנגדו טרור חלילה, לא נובעת מייאוש מהמצב כפי שיש המנסים לטעון, אלא להיפך - מהתקווה להגשים את החזון הדתי-מוסלמי של השמדת מדינת היהודים כצעד בדרך להשתלטות על העולם כולו! ממילא, כל התחזקות בחזון הדתי ההפוך - של מדינה יהודית המאירה לעולם כולו, וביטוי מעשי של חזון זה באמצעות החלת ריבונות אמיתית על כל שטחי ארץ ישראל ובמיוחד בהר הבית, רק תחליש את המוטיבציה והנכונות להילחם ולהפעיל אלימות. ולכן זהו אחד השלבים הראשונים והחשובים בדרך!

ייתכן שהתהליך יעבור דרך מאבק כזה או אחר, צבאי או דיפלומטי, וייתכן שלא. תמונת החזון שאני מצייר לסוף התהליך היא שהערבים בעצמם הולכים ומפרקים את כיפת הזהב אשר שמרה על המקום המקודש ביותר ליהודים במשך כ-1500 השנים האחרונות. על עצם קיומו של מבנה זה אנו צריכים להודות, מאחר וללא מבנה זה לא היינו יכולים לזהות את מקום קודש הקודשים. הזהב והאבנים של המבנה הם בבחינת "תשמישי מצווה" ממש כמו תיק של תפילין, וראוי לעשות בהם שימוש עבור מצווה אחרת, ועל כן קל לדמיין שהזהב הזה ייתרם לטובת הקמת המקדש השלישי!

הציור הזה הוא כמובן פרי דימיוני, אך הוא נסמך על מקורות שונים ופסוקים המתארים שאומות העולם יביאו כסף וזהב לירושלים. כמובן אין לי דרך לדעת האם זה מה שבאמת יהיה, מה שחשוב לי להדגיש בתיאור הזה הוא שהתסריט שאומר "הקמת המקדש תגרום בהכרח למלחמת עולם שלישית" נובע מתפיסה לא נכונה של מהו בית המקדש, מהו החזון והייעוד של עם ישראל, ומה הסיבות האמיתיות שגורמות למאבקים הנוכחיים. ייתכן שתהיה מלחמה גדולה וייתכן שלא, ייתכן שהערבים יפרקו את כיפת הסלע ויתרמו את הזהב להקמת המקדש, וייתכן שלא. מה שבטוח הוא שמדובר בתהליכים עמוקים ושהמציאות יכולה לעלות על כל דימיון. יש להטיל ספק במוסכמות חברתיות ולהתבונן על המהות והתכלית של עם ישראל. הקמת בית המקדש היא לא שאלה של האם, אלא שאלה של מתי. ההבנה שמדובר דווקא במרכז של שלום וצדק שיאחד תחתיו את האנושות כולה, פותחת לנו את האפשרות לצייר תסריטים נוספים ולהתפלל שהגאולה תתרחש דווקא ברחמים.

לסיום, סדרה זו נכתבה כאמור במהלך שנת תשפ"ד, תוך כדי מלחמת חרבות ברזל, ונערכה מחדש בשנת תשפ"ה, במהלך המערכה אל מול איראן ואי אפשר שלא להתייחס לכך. מצד אחד יש תחושה מאוד חזקה באויר שהתהליכים שאנו רואים בעיננו הם אירועים בסדר גודל תנ"כי שללא ספק קשורים לתהליך הגאולה ומאיצים אותה בצורה משמעותית. מצד שני, בהיותנו בתוך האירועים עצמם אין לנו פרספקטיבה של זמן שתאפשר להתבונן עליהם "מלמעלה" כדי לנתח מה בעצם קורה מבחינה רוחנית. אבל למען האמת, בנקודת הזמן הזו יש לנו כעם השפעה על מה תהיה המשמעות הרוחנית של האירועים האלה! נזכיר שוב את הגמרא האומרת שהקב"ה ביקש לעשות את סנחריב גוג ומגוג, ואת חזקיהו למלך המשיח, אך זה לא קרה מאחר ו"לא אמרו שירה". זה אומר שאירוע היסטורי מסוים יכול לקבל משמעות רוחנית כזו או אחרת על פי האופן בו נגיב אליו!

באופן דומה ראינו בנוגע למלחמת ששת הימים, שהיה לה את הפוטנציאל להיות נקודת המעבר לתקופת המקדש, אך הפוטנציאל הזה נדחה כי עם ישראל לא היה בשל לזה.

אם כך, הדבר החשוב ביותר הוא "לומר שירה". קודם כל להכיר בכך שהקב"ה עושה לנו ניסים גלויים מול העינים, ולהודות לו בצורה אישית, ובתקווה - גם לאומית. הנה דוגמא מוחשית לנס מופלא שהתרחש במהלך התקיפה שפתחה את המלחמה מול איראן, באופן שגרם אפילו לראש הממשלה להכריז בקולו ש"הסיעה הכי גדולה היא הסיעתא דשמיא". מספר חבר הקבינט השר אריה דרעי, שדבר התקיפה התגלה ונודע לאיראנים כשעתיים לפני התקיפה עצמה, כשהמטוסים כבר היו באויר. ניתן לשער את עוצמת החרדה בקרב העוקבים

בבור הפיקוד והשליטה, האם אלמנט ההפתעה ייהרס? האם המלחמה תתחיל ברגל שמאל? האם חלילה יקרה משהו לטייסים? והנה מה שקרה בפועל הוא שכל בכירי הביטחון האיראנים שהיו מיועדים להפצצה, עזבו את בתיהם והתכנסו כולם במקום אחד שכמובן הופצץ וכולם חוסלו... וכך יצא שיעדי המבצע הושגו מעל ומעבר למצופה, ומתוך הצרה והמצוקה נוצרה דווקא ישועה גדולה.

מתברר שלמאבק עם פָּרַס (היא איראן) יש תפקיד משמעותי בתהליכי הגאולה, עם או בלי קשר לנושא של מלחמת גוג ומגוג. וכך כותב המדרש בילקוט שמעוני (ישעיהו פרק ס'): אמר רבי יצחק: שנה שמלך המשיח נגלה בו כל אומות העולם מתגרים זה בזה. מלך פרס מתגרה במלך ערביא (אחת ממדינות ערב – לא ידוע), והולך מלך ערביא לאדום (יש המסבירים שזו ארה"ב בימינו) ליטול עצה מהם. וחוזר מלך פרס ומחריב את כל העולם כולו. וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחוז אותם צירים כצירי יולדה. וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומרים להיכן נלך ולהיכן נבוא?! ואומר להם [הקב"ה]: בני אל תיראו, הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה (של מצרים), כך גאולה אחרונה. כי גאולה ראשונה היה לכם צער ושיעבוד מלכיות אחריה. אבל גאולה אחרונה, אין לכם צער ושיעבוד מלכיות אחריה [כי זו כבר הגאולה השלימה]. בנקודת הזמן שבה נערכים הדברים אנו לא יודעים לומר מה ילד יום, והאם וכיצד המדרש הזה יבוא לידי ביטוי מעשי. מה שאנו יודעים זה שהקב"ה ברחמיו יכול לתת פרשנות של רחמים אם נהיה ראויים לכך, ועל כך עלינו להתפלל בכל יום!

ייתכן שדווקא עכשיו עולה השאלה - האם במצב שבו אנו במלחמות קיום, מה שאנחנו צריכים לחשוב ולדבר עליו זה באמת בית המקדש? אולי עוד לא הגיעה השעה, ועלינו לייצב קודם כל את המלכות ולחזק את קיבוץ הגלויות, לפני שנדבר על הקומות הבאות בתהליך הגאולה? האם זהו הדבר שיוכל להשפיע על המשמעות הרוחנית שתינתן לאירועים האקטואליים?

לשאלה זו נתייחס בתרגיל הבא.

האם באמת בית מקדש זה הדבר שהכי דחוף לנו בזמן הזה?

(מועדי המקדש ליום כ"ח סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/0GzNz3W3zmaJJ7ylOnttEY

בתרגילים האחרונים ציירנו ציור דימיוני על האפשרות לבנות את בית המקדש לא מתוך מלחמת עולם אלא להיפך - מתוך חתירה למרכז של שלום עולמי שימנע את הצורך מיישוב סכסוכים בצורה אלימה.

בנוסף התייחסנו למלחמה המתרחשת ממש בזמן כתיבת שורות אלו, בין ישראל לאיראן. ודווקא על רקע האירועים האלה, שלפתע מערערים את הביטחון הקיומי ומחזירים אותנו להילחם על הדבר הכי בסיסי - החיים, נשאלת השאלה האם מה שחסר לנו עכשיו זה לדבר על בית המקדש? אולי עלינו להתמקד בחיזוק מערכת הביטחון? חיזוק המורשת היהודית ושמירת השבת? תיקון מערכת המשפט? עידוד עליה? צדק חברתי? סגירת פערים? חינוך? תאונות דרכים? איכות הסביבה?.. כל כך הרבה נושאים חשובים וקיומיים שהם אולי קומה הכרחית לפני שאנחנו "רצים" לקומות גבוהות ואולי פחות נגישות וידועות לנו?

זוהי שאלה חשובה מאוד ואנו ננסה לענות עליה לעומק בע"ה.

נחזור רגע אל ההתחלה. כבר הגר"א שהנחה את תלמידיו לעלות לארץ ולהתחיל ב"אתערותא דלתתא" ליישוב ארץ ישראל וקידום הגאולה (כפי שנראה באריכות בסדרה שתעסוק ב"ציונות מקדשית" במהלך חודש אייר), הנחה אותם שלא "להתעסק" עם בית המקדש, אלא רק עם יישוב ארץ ישראל. אם נחזור לתפילת מוסף של שבת המשמשת לנו כמעין "מפה" כללית של הגאולה - בשנים שעברו עד להקמת המדינה, ההשתדלות היתה לקדם את קיבוץ הגלויות, כפי שכתוב - "שתעלנו בשמחה לארצנו". לאחר הקמת המדינה, החל השלב של ביסוס הריבונות והביטחון בארץ, שלב שהגיע לשיא ההגשמה שלו במהלך מבצע מוקד במלחמת ששת הימים, וכך הוגשמה התפילה "ותטענו בגבולנו". הסברנו שיחד עם זאת, באותה מלחמה ממש, נפתח גם השלב

השלישי בתהליך הגאולה עליו אנו מתפללים "ושם נעשה לפניך קרבנות חובותינו", בעת שכבשנו את הר הבית. ועדיין, האם זה שנפתח השלב השלישי אומר שזה הדבר הכי דחוף כעת, להתחיל לקדם את בניית בית המקדש?

כדי לענות על כך, נתבונן בתהליכים שעברה החברה הישראלית מאז מלחמה זו, בזמן שהיא לא היתה ממוקדת בבניית המקדש. במקום הודיה וענווה, נוצרה תחושה של "כוחי ועוצם ידי" שהביאה לשאננות מסוכנת. זו בתורה התנפצה לרסיסים במלחמת יום הכיפורים, וככה חזרנו אחורה להילחם על "ותטענו בגבולנו". מאז ניתן לומר שבאופן כללי, למדינת ישראל יש קושי לנצח באופן מובהק בכל מלחמה שהיא. כמובן היו למלחמה הזו עוד השפעות עומק רבות אך אין זה המקום לנתח אותן.

אז מה קרה כאן בעצם? מדוע לא הופקו לקחים ממלחמת ששת הימים ומהשאננות שאחריה, ולא חזרנו לתפיסת הניצחון שעמדה בבסיס המלחמה?

ניתן להסביר זאת שכאמור עד מלחמת ששת הימים היה חזון משותף ברור מאוד לכל עם ישראל היושב בציון - הבטחת קיומה הריבוני, הבטחוני והכלכלי, של המדינה שזה עתה נולדה. מרגע שהוגשם חזון זה, למעשה נוצר ואקום תודעתי. מהו החזון המשותף המאגד אותנו כעת? עבור מה נכון להילחם ולמסור את הנפש ברמה הפרטית והכללית? אמנם, כפי שהסברנו באריכות, היה לנו "בארון" חזון מקדשי - לאומי, רוחני ואוניברסלי, ברור מאוד בן 2,000 שנה שרק חיכה להגשמה. אך התודעה של רוב העם וממילא של מנהיגיו עוד לא היתה בשלה, ולכן התנערו למרבה הצער מחזון זה בשאט נפש. וכפי שכתב שלמה המלך בספר משלי כ"ט: "בְּאֵין חָזוֹן יִפָּרַע עָם".

החזון הוא כמו מצפן שמורה את הדרך ומאפשר להתמודד בצורה נכונה עם האתגרים שהם חלק בלתי נפרד מהתהליך. ללא חזון ברור המאחד את העם כולו, האתגרים אותם מנינו הופכים להיות סלעי מחלוקת בין קבוצות שונות בעם, והתחושה היא של סירה שכל אחד חותר לכיוון אחר וכך היא מסתובבת במקום, ולא מתקדמת לכיוון אחד ברור, מאחר ואין יעד שאפשר לחתור לכיוונו.

במקום זאת, החזון *האמיתי* של בית המקדש השלישי, (להבדיל מחזון מדומיין שמופיע כאשר לא לומדים את הנושא לעומק), מציב חזון ייחודי המשלב בין חירות לבין זהות, בין דאגה לקיום הלאומי, לבין בשורה אוניברסלית של שלום וצדק, כפי שאנו מאריכים לתאר לאורך השנה כולה.

הצבת חזון המקדש במקום מרכזי בתודעה שלנו, *אין פירושה* שזה *בהכרח* הדבר שעלינו לעשות כאן ומיד. בוודאי שיש להכשיר את הלבבות, הן בעם ישראל והן מחוצה לו, ויש לעשות את התהליך בצורה הדרגתית (אם כי אנו כמובן פתוחים ומייחלים לקיצורי דרך...). אבל הידיעה שלשם אנו חותרים, שיש סיבה עמוקה ומשמעותית להיותנו כאן, יכולה לתת כח, משמעות, עוצמה, אורך רוח ואחדות אמיתית לעם ישראל.

ואם הדברים נשמעים מופרזים ולא מציאותיים, עלינו להאמין יותר בסגולה ובקדושה של עם ישראל, וביתר שאת לאחר שהיא התגלתה בעוצמתה הרבה מאז פרעות שמחת תורה תשפ"ד. כאשר אנו שוכחים את החזון הזה, אז באים אויבים "קשים כהמן" ומזכירים לנו את הנקודה שסביבה סובב הכל, נקודת ירושלים והמקדש. לא סתם הם קראו למלחמה "טופאן (מבול) אל-אקצה" ובתרגום ליהודית נוכל לקרוא לזה "מלחמת המקדש".

לסיכום, איננו יודעים באיזה שלב בתהליך הגאולה יוכשרו הלבבות להתחיל *כאומה* להצהיר על כוונתנו לבנות את בית המקדש, ואף להתחיל בפעולות המעשיות לשם כך, והמקורות מאפשרים כיוונים שונים ומנוגדים שלא לדבר על הפרשנויות השונות. מה שברור הוא, שהצבת חזון המקדש כחזון מאחד, מאגד וממקד, היא הכרחית דווקא עכשיו, ומתוקף החזון הזה נוכל לקבל בהירות ועוצמה להתמודד עם כל שאר האתגרים העומדים לפתחנו!

מי אתה, מלך המשיח?

(מועדי המקדש ליום כ"ט סיון. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/3sC1SkXhX5ZYwjiynKDmpK

אנו מתקדמים עם הסדרה שעוסקת בהתבוננות בשלבים הבאים של הגאולה העתידה להופיע במהרה בימינו אמן. בחלק הראשון של הסדרה עשינו סדר במושגים השונים והסברנו את הדומה והשונה ביניהם על פי שתי הגישות המרכזיות, אותן ייצגו הרמב"ם והרמח"ל.

בחלק השני של הסדרה הצענו מעין "תסריט" שאולי שונה מהתסריט הרגיל שאנשים מדמיינים כאשר הם חושבים על הקמת בית המקדש. אין ספק שהקמת המקדש תהיה חלק מימות המשיח, גם אם נלך על פי גישת הירושלמי שבית המקדש צפוי להיבנות לפני הופעת המשיח בפועל. ואולם נשאר לנו לברר - כאשר אנחנו מדברים על "המשיח", מי זה בכלל? האם ייתכן שיש יותר ממשיח אחד? כיצד נדע מי הוא המשיח? אמנם ניגע בחלק מהשאלות בסדרות אחרות, כגון בסדרה בנושא המלוכה באדר א' בשנה מעוברת ובסדרת ההכנה לל"ג בעומר, אך כעת נצלול לעומק הסוגיה.

ראשית נפתח בהבהרה שסוגיית "המשיח" היא סוגיה מאוד מורכבת ועלומה. כפי שכבר הזכרנו בתחילת הסדרה, מצופה מכל יהודי לצפות בכל יום למשיח שיבוא, וזה דבר ידוע מי"ג עיקרים שגם יש הנוהגים לשיר אותו בהזדמנויות רבות. אך מעבר לכך, אין בהירות איך בכלל נדע שהמשיח הגיע כשזה יקרה?.. והתשובה לכך אצל רוב האנשים כנראה תהיה מורכבת מאוסף של שמועות והנחות שנאספו לאורך החיים...

כעת נראה סקירה קצרה של המושג "משיח" במקורות השונים בתנ"ך, ונראה מה נוכל להבין מתוכם. כאשר אנו מסתכלים על פסוקי התורה, אנו מוצאים תופעה מעניינת, עליה עמד ד"ר עמוס חכם: המושג משיח מופיע אך ורק לגבי הכהן הגדול המכונה "הכהן המשיח" מאחר והוא נמשך בשמן המשחה. שמן המשחה נחשב על פי התורה למעין "כתר" (נזר במילות התורה) המגדיר את הכהן כקדוש: "כִּי *נֵזֶר* שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו". שמן המשחה הינו שמן מיוחד שמשה צווה על עשייתו, על מנת לקדש את המשכן וכליו, ואת אהרון ובניו הכהנים. זהו שמן שיש איסור להכין כמוהו שנית. אם כך, משיחת השמן הופכת את האדם או הכלי שנמשח, להפוך ממצב של "חולין" (מצב רגיל, שאינו מקודש) לדבר מקודש במהותו, לנצח.

אם נתבונן כיצד מתארת התורה את המלכת המלך, נראה כי המילה משיח אינה מוזכרת בהקשר הזה! הציווי הוא לעם ישראל, אך מצוינת בו גם הבחירה של ה': "שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ". לא מפורט כיצד יבחר ה' את המלך? תשובה על כך אנו מוצאים רק בנביאים. כאשר שמואל הנביא ממליך את המלך הראשון של עם ישראל - שאול המלך, ולמעשה מודיע לו שהוא האיש "אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ", הוא עושה זאת באמצעות משיחתו בשמן, ועל פי פירוש הרמב"ם מדובר היה בשמן המשחה. (ויש האומרים שמדובר בשמן אפרסמון). גם דוד המלך נמשח בשמן המשחה, ומרגע זה המלוכה עוברת בירושה לזרעו, ואין צורך למשוח שוב אלא אם יש מחלוקת על ההמלכה או שלא מדובר במלך בן מלך. לאחר פיצול הממלכה, מלכי ישראל נמשחו בשמן אפרסמון ולא בשמן המשחה, להבדיל ממלכי בית דוד. שאול ודוד נקראים "משיחי ה'" והדבר הזה מבטא את הקדושה שיש בהם והנבדלות שלהם מהעם.

עם זאת ישנו הבדל גדול בין קדושת הכהן הגדול לבין קדושת המלך, הבדל שמתבטא בכך שקדושת הכהונה לא עוברת בירושה ויש למשוח לכהן גדול גם את בנו. לעומת זאת המלכות היא דבר שעומד בפני עצמו והמלך רק מתמנה למשרה הזו, אבל בעיקרון המשיחה אינה מעכבת את המינוי.

הביטוי "משיחה" נאמר גם ביחס לנביאים, וגם ואפילו ביחס למלכי אומות העולם, כמו חזאל מלך ארם או כורש מלך פרס, ובעצם זהו כינוי מושאל שמבטא מינוי לתפקיד חשוב ונבדל, אך לאו דווקא באמצעות משיחה בפועל.

לאחר שראינו את כל ההקדמה הזו לגבי המושג "משיח" ננסה להבין - אז מה זה אומר על "המשיח" בה"א הידיעה אליו אנו מצפים?

ובכן, למרבה הפלא, על אף שדמות המשיח העתידי, בתור המלך שיחדש את מלכות דוד, או בתור השליח שיגאל את ישראל בגאולה האחרונה, דמות זו מוזכרת לא מעט פעמים בתנ"ך, אין אפילו פעם אחת ככל הידוע לי שהוא מוזכר בשם זה, "המשיח" או "המלך המשיח"! (מלבד פעם אחת בספר דניאל סוף פרק ט, שבגלל הקושי הגדול לפרש אותה, לא נתייחס אליה כאן).

אם כך, עלינו לשאול, מה התנ"ך כן מספר לנו על דמות המשיח?

כמובן יש כל כך הרבה התייחסויות שלא נוכל לסקור כאן את כולם... אלא נלך בעקבות הגמרא אותה כבר ראינו בתחילת הסדרה, (סנהדרין צ"ח) שמתבוננת בשני מקורות עיקריים ומנסה להבין את היחס ביניהם.

המקור הראשון הוא מספר דניאל פרק ז', שם מתואר חלום נבואי של דניאל על 4 הממלכות שישלטו בעולם. בפסוק יג יש פסוק המתאר את המשיח, אך מאחר והפסוק כתוב בארמית נכתוב את התרגום שלו (על פי הרב שטיינזלץ): "רוֹאֶה הָיִיתִי בְּחֶזְיוֹנוֹת הַלַּיְלָה, וְהִנֵּה עִם עֲנָנֵי שָׁמַיִם כְּדְמוּת בֶּן אֱישׁ בָּא וְעַד עַתִּיק הַיָּמִים (כנוי לקב"ה) הִגִּיעַ, וּלְפָנָיו הִקְרִיבוּ אוֹתוֹ". על פי הגמרא, יש כאן תיאור של דמות המשיח, כדמות אדירה הרוכבת על ענני השמים ועומדת בין המלאכים לפני הקב"ה!

לעומת זאת, המקור השני שמביאה הגמרא הוא מזכריה פרק ט: "גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלִַם! הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ - צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא, עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר וְעַל עַיִר בֶּן אֲתֹנוֹת. מלך המשיח מתואר פה כ"עני ורוכב על החמור". ללא ספק זהו ביטוי סמלי המבטא רעיונות עמוקים, אך מבלי להיכנס לעומק המשל, אין ספק שהפער בין תיאור בדניאל לתיאור בזכריה הוא אדיר, וקשה להאמין שמדובר בתיאור של אותה הדמות! את הסתירה הזו מסבירה הגמרא: זָכוּ - עִם עֲנָנֵי שָׁמַיָא, לֹא זָכוּ - עָנִי רוֹכֵב עַל חֲמוֹר. כפי שהסברנו בתחילת הסדרה, הגמרא כאן למעשה מבארת שישנם שני מסלולי גאולה: "זָכוּ - אֲחִישֶׁנָּה, לֹא זָכוּ - בְּעִתָּהּ". אם כך אנו יכולים להסיק, שכאשר עם ישראל נמצא במסלול של "אחישנה" הוא יכול לזכות לדמות של מלך המשיח שהיא דמות רוחנית עצומה, אולי מחוללת מופתים, הזוכה ממש לעמוד לפני הקב"ה, בתיאור שמזכיר במובן מסוים את משה רבינו. אך אם הגאולה היא במסלול של "בעתה", הרי שהדמות של מלך המשיח היא דמות שתגיע ותופיע בדרך הטבע, ממש כמו אדם עני שרוכב על חמור.

כמובן ניתן להאריך ולהעמיק בהבנת המשמעות הסמלית של התיאורים השונים, וכן לעיין בעוד עשרות מקורות בתנ"ך המתארים את דמות המשיח, אך לא נוכל לעשות זאת כאן. מה שאנו כן יכולים לסכם מהסקירה הזו היא שעל פי התנ"ך דמות המשיח יכולה להופיע בצורות רבות. אם נזכה, הרי שזו כנראה תהיה הופעה כפי שאולי אנו מדמיינים את "ביאת המשיח" בדמיוננו - אולי תקיעת שופר, אולי דמות נשגבת, מנהיגות רוחנית עליונה וקדושה. אך אם לא נזכה, והגאולה תמשיך להתקדם במסלול "בעתה", יתכן מאוד שדמות ה"משיח" תהיה דמות שבמבט ראשון בכלל לא נוכל להבחין שהיא היא המשיח! אלא זה יראה כמשהו טבעי ורגיל לחלוטין (יתכן שניתן לפרש ש"עני" הכוונה עני מדעת ותורה ומצוות, ורוכב על החמור זה רכיבה על עולם החומר ושליטה בו דווקא, אבל נשאיר את זה פתוח לפרשנויות שונות).

כל מה שאמרנו כאן הוא ביחס לדמות המכונה "משיח בן דוד". אבל האם יש רק משיח אחד? בתרגיל הבא נתוודע לסוג נוסף של משיח וננסה להבין את היחס ביניהם....

המספד ביפו שמפזר את ערפל "המספד בירושלים"

(מועדי המקדש ליום א' תמוז, יום הילולת יוסף הצדיק. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/65M5JY6N9dt6JImJZtEGVj

אנו נמצאים בלב הניסיון לפזר מעט מהערפל על הנושא המסקרן של "משיח בן יוסף".

ראינו את הנבואה על מספד מאוד כבד בירושלים בסיומה של מלחמת גוג ומגוג, שעל פי הגמרא יהיה על משיח בן יוסף שנהרג (!) ושעל פי תרגום יונתן בן עוזיאל, המספד הזה מקביל למספדים שהיו על אחאב מלך ישראל שהיה מצביא גדול, ויאשיהו מלך יהודה שהיה גדול החוזרים ומחזירים בתשובה.

עד כאן חלקי הפאזל, וכעת אנו ניגשים לשלב שבו אנו מנסים לפענח את ה"תמונה", המשמעויות העולות מאוסף הפרטים, ומתוכם לנסות להבין מה שאפשר על מה צפוי לנו בתהליך הגאולה בשלב של משיח בן יוסף, שאנו יודעים שהוא *קודם* לשלב של משיח בן דוד (שהרי הגמרא מספרת על כך שמשיח בן דוד יראה את משיח בן יוסף שנהרג, ובעקבות כך יבקש מהקב"ה חיים).

נזכיר שמדובר בסוגיה עלומה שאינה מוזכרת במפורש בתנ"ך, גם לא בתלמוד הירושלמי, ובתלמוד הבבלי רק בדף אחד (סוכה נב) שם המושג מופיע פעמיים. הנושא כן קיים בצורה יחסית משמעותית בתורת הסוד, אבל מסיבות שונות ההתעסקות בנושא המשיחיות בתקופת הגלות הצטמצם מאוד, וזו הסיבה שיש כל כך הרבה ערפל סביב הנושא, על אף חשיבותו העצומה. היחידים שהמשיכו לעסוק בנושא היו המקובלים בהשראת הזהר וכתבי האר"י, ובמיוחד ניתן לציין את השל"ה הקדוש, הגאון מוילנא, הרמח"ל, הרב קוק ובעקבותיו - מניטו (הרב יהודה ליאון אשכנזי).

"המספד בירושלים" הוא גם כינוי לנאום מיוחד שנשא הרב קוק, בתאריך כ' תמוז בשנת תרס"ד (1904) שבועות ספורים לאחר עלייתו ארצה בכ"ח באייר. הספד זה ניתן דווקא בעיר יפו ואשר הרב קוק התמנה להיות הרב שלה (יחד עם שאר המושבות החדשות), אך נקרא כך מאחר והוא עוסק באותו מספד בירושלים המוזכר בספר זכריה.

האדם שלכבודו נישא נאום זה היה מייסד התנועה הציונית, בנימין זאב הרצל, אשר נפטר באופן מפתיע בגיל 44 בלבד, כ-10 שנים לאחר שהתחיל את פעילותו למען הציונות. בדמותו של הרצל נעסוק מעט במהלך חודש אייר, והמעוניינים להרחיב כבר עתה יכולים לפנות למאמר קצר שכתבתי על דמותו:
https://doronherzog.org.il/herzel/ . מותו בגיל צעיר כל כך בוינה היכה בתדהמה את העולם היהודי, והספדים רבים ניתנו במקומות רבים בעולם. מכובדי העיר יפו ביקשו מרב העיר, הרב קוק, לכבד את האירוע בנוכחותו ואף לשאת דברים. הרב קוק מספר באיגרת שמבחינתו לא היה מדובר בדבר פשוט, אך בשל הרצון לקרב את אנשי הציונות אל היהדות באמצעות קשר של אהבה, הוא החליט להיענות לבקשה. הנאום של הרב קוק *לא כלל* דברי הספד להרצל כאדם פרטי, אבל עסק ביסודות הסוגיה של משיח בן יוסף ויחסו עם משיח בן דוד, ואנו ניעזר בנאום בשביל לנסות לפענח את החידה. מאחר ומדובר בנאום ארוך (כשעה שלימה!) לא נוכל להביא אותו מילה במילה, אלא ניגע ברעיונות המרכזיים הקשורים לנושא שלנו. מומלץ מאוד לקרוא את הנאום המלא בספר "מאמרי הראי"ה" או ברשת.

הרב קוק פותח עם השוואה בין עם ישראל כאומה שניתן לראות אותה כ"אדם כללי" לבין אדם "פרטי" מישראל. לכל יהודי יש גוף שמבחינה ביולוגית הוא זהה לגוף של כל אדם אחר מהאנושות, ובמובן מסוים אפילו דומה לגוף של בעלי חיים, ולעומת זאת יש לו נשמה יהודית שהיא הדבר המבדיל מבחינה מהותית בין אדם מישראל לבין אדם שאינו מישראל. "תַּכְלִית הַשְׁלֵמוּת", אומר הרב קוק, "הוּא שֶׁיִּהְיֶה הַגּוּף חָזָק וְאַמִּיץ וּמְפֻתָּח כָּרָאוּי וְהַנְּשָׁמָה בְּרִיאָה וַחֲזָקָה וּמְשֻׂכְלֶלֶת, מוֹשֶׁכֶת אַחֲרֶיהָ בְּכוֹחָהּ הָאַדִּיר אֶת כָּל כּוֹחוֹת הַגּוּף הָאַמִּיצִים וְהַחֲזָקִים לְתַכְלִית הַשֵּׂכֶל הַטּוֹב וְהַטָּהוֹר...". כאשר שני החלקים האלה, הגוף והנשמה, פועלים במלוא עוצמתם אך בהרמוניה כאשר לכל אחד ברור תפקידו והיחס אל השני - הרי שהאדם נמצא ממש בשלמותו. אם האדם ינסה להתמקד רק באחד מהחלקים האלה הרי שהוא יתנוון וגם החלק שבו התמקד - לא יוכל לבוא לידי ביטוי שלם. באותו אופן בדיוק, עם ישראל כאומה, יש לו שני חלקים - יש בו בחינה לאומית שבה הוא זהה לכל העמים האחרים, (לדוגמה הוא זקוק למערכות ביטחון, בריאות, תחבורה, כלכלה וכו'), ויש לו קומה ייחודית המייחדת רק אותו בתור עם ישראל (הן מבחינת הקשר הייחודי עם הקב"ה והן מבחינת השליחות להיות "אור לגויים"). גם ברמה הכללית שתי הבחינות צריכות מצד אחד להיות במלוא עוצמתן ומצד שני לדעת את תפקידן והיחס אל הבחינה האחרת, על מנת שעם ישראל יהיה בשלמות.

אומר הרב קוק ששתי הבחינות האלה באו לידי ביטוי באמצעות שני שבטים בעם ישראל - אפרים ויהודה, שלמעשה יונקים את מהותם משני המנהיגים שיצאו מיעקב - יוסף ויהודה. "יוסף הצדיק" שאגב היום, א' תמוז, הוא על פי המסורת יום פטירתו(!), מצד אחד היה זה שדאג לכל הפן החומרי של בית יעקב בתקופת הרעב במצרים, הוא התערב בין "הגויים" במצרים והצליח שם מבחינה חומרית, ועם זאת היה זה ששמר על צדיקותו וקדושתו אפילו במקום הכי נמוך ומזוהם מבחינה רוחנית!

לעומתו יהודה ושבט יהודה, מסמלים דווקא את הפן הייחודי בעם ישראל, ששונה ונבדל משאר האומות.

מלכתחילה, מלכות בית דוד היתה אמורה לכלול בתוכה את שני הכוחות הללו בצורה הרמונית! במאמר מוסגר נזכיר שדוד עצמו כלל בתוכו תכונות שנראות הפוכות, ולמעשה הביא לידי ביטוי את שני הכוחות. זה רמוז בפסוק המתאר את דוד לראשונה: "אַדְמוֹנִי *עִם* יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי", וכפי שאומרת הגמרא שהיה נקרא "עדינו העצני" כי "כְּשֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הָיָה מְעַדֵּן עַצְמוֹ כְּתוֹלַעַת, וּבְשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא לַמִּלְחָמָה הָיָה מַקְשֶׁה עַצְמוֹ כְּעֵץ". כמו כן הוא היה משבט יהודה והתמנה למלך לאחר שאול שהיה משבט בנימין (אחי יוסף). הוא התחתן עם מיכל בת שאול ובנם המשותף (אם היה נולד) היה אמור להיות הביטוי השלם של החיבור בין בית יהודה לבית יוסף. אלא שהקשר עם מיכל קרס ויורש העצר לא נולד. גם יהונתן אח מיכל, כרת ברית עם דוד, וביקש להיות המשנה שלו, ובכך להביא לידי ביטוי את החיבור וההרמוניה בין שני הכוחות. לאחר מותו דוד מנסה לשמור על הקשר עם בית יוסף באמצעות דאגה לבנו הנכה של יהונתן מפיבושת, וחז"ל אומרים שכאשר גם הקשר הזה התפרק, באותו הרגע הוכרע בשמיים שמלכות ישראל השלימה תתפרק לשתי ממלכות (!). זאת מהסיבה הפשוטה שאם ממלכת דוד לא יכולה להכיל את שני הכוחות בתוכה, אז כוחו של בית יוסף צריך להתפצל ולהופיע בנפרד.

פיצול הממלכה הביא לכך שממלכת ישראל שבה היו עשרת השבטים, בהנהגת ירבעם משבט אפרים, הביאה לידי ביטוי את הפן החומרי (המקביל אל הגוף במשל האדם), ואילו בממלכת יהודה היה את המקדש והיא הביאה לידי ביטוי את הפן הרוחני המייחד את עם ישראל. למרות הפיצול, היה פוטנציאל לשיתוף פעולה בין הממלכות באופן שכל אחת תתרום לשניה מכוחה המיוחד, וכך "הַמַּחַץ הָיָה הוֹלֵךְ וּמִתְרַפֵּא" בלשון הרב קוק. במקום זה, ממלכת ישראל נטתה אחרי העבודה זרה בצורה קשה מאוד, וגם ממלכת יהודה לא הצליחה להשלים את הפן החומרי באמצעות התעלות רוחנית מיוחדת, ולכן גם היא נפלה בסופו של דבר אל החטא.

וכך הפכו שני הכוחות האלה, הכח החומרי המשותף לכל האנושות, והכח הרוחני המיוחד לישראל, להיות מעין כוחות המנוגדים אחד לשני במהלך הגלות של עם ישראל. אמנם עשרת השבטים אבדו, אבל גם בקרב ה"יהודים" הנשארים מממלכת יהודה, הופיעו שני הכוחות האלה, אלא שבמקום ליצור השלמה והפריה הדדית כמו שיש בין הגוף לנשמה, בדרך כלל זה הופיע בצורה של התנגדות ומחלוקת ביניהם. מסביר הרב קוק שהדגשת הפן הרוחני הייחודי לישראל היא למעשה בניה של התשתית להופעת משיח בן דוד, ואילו הדגשת ההיבט הלאומי והחומרי של עם ישראל במובן של "עם ככל העמים" יצרה והניחה את התשתית להופעת *משיח בן יוסף.*

לקראת סיום הגלות, מתעוררים שני הכוחות המשיחיים האלה ביתר שאת, וכעת עולה השאלה - מי מהם צריך להוביל את התהליך? מי יבוא לפני מי? האם וכיצד ניתן להגיע למצב ששני הכוחות יהיו בהרמוניה ולא נחזור שוב על חטא הפיצול שהביא לקריסת שתי הממלכות?

כשהגוף מבקש להיות ראש

(מועדי המקדש ליום ב' תמוז. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/21BGkCAY68dywAshFoHjnA

אנו נמצאים במסע לפענוח שאלת המשיחיות וליתר דיוק - היכרות עם שני המשיחים והבנת היחסים ביניהם. בתרגיל הקודם ראינו שהרב קוק (שאגב מתבסס על תורת הגאולה של הגר"א) מסביר שימות המשיח היא

תקופה שמחולקת לשני חלקים, או שלבים. יש את השלב של משיח בן יוסף שאחראי על פיתוח ההיבט הלאומי-חומרי של האומה, במובן שזהה למה שקורה אצל כל עם אחר.

לעומת זאת, משיח בן דוד מבטא את הבחינה הייחודית לעם ישראל, הן מצד הקדושה שהיא ביטוי לקשר המיוחד עם הקב"ה, והן מצד השליחות המיוחדת של עם ישראל להיות "אור לגויים".

ראינו שמלכתחילה מלכות ישראל אמורה לשלב את שתי הבחינות האלה, כמו שאצל אדם מישראל יש גוף כמו כל האנשים, ונשמה יהודית ייחודית לו. שילוב הרמוני שכזה אמור להביא למצב של "מַמְלָכָה גְּדוֹלָה וְאַדִּירָה, רַבָּתִי בַּגּוֹיִים, עִם הָעִלּוּי הָרוּחָנִי הַיְיוֹתֵר מָרוֹם וְקָדוֹשׁ" כלשונו של הרב קוק. אלא שכאמור, סביב המעבר ממלכות שאול למלכות דוד החיבור של בית יהודה עם בית יוסף התחיל להתפרק, ולאחר מלכות שלמה נוצרה הפרדה ממש לשתי ממלכות - ממלכת יהודה וממלכת ישראל.

כעת אנו צריכים להתבונן, מדוע לא התאפשר בכל זאת לקיים שיתוף פעולה והפריה הדדית בין שתי הממלכות? מדוע ברוב הזמן היה מצב של עוינות בין הממלכות?

נמשיך כעת בלימוד נאום הרב קוק "המספד בירושלים", ונראה את התשובה שעונה על כך המדרש שאותו מביא הרב קוק, מדרש אותו כבר הזכרנו בעבר: "תְּפָשׂוֹ הקב"ה לְיֶרֶבְעָם בְּבִגְדוֹ וְאָמַר לוֹ: "חֲזוֹר בְּךָ, וַאֲנִי וְאַתָּה וּבֶן יִשַׁי נְטַיֵּיל בְּגַן עֵדֶן". ירבעם בן נבט משבט אפרים, מייסד ממלכת ישראל, מסמל את הכח המשיחי של בית יוסף שנסחף אחרי הנטיה החומרית-אלילית ולא שמר על החזון המקורי של עבודת ה' בדרכו של בית יוסף. המדרש מתאר שהקב"ה מציע לו "מעין עסקה" - חזור בך מהנטיה לעבודה זרה, ואז "אני ואתה ובן ישי (הכוונה למשיח בן דוד) נטייל יחד בגן עדן". ניתן להבין זאת שיש כאן אפשרות לתיקון חטא אדם הראשון שהפר את האיזון בין הרוח לחומר. אמנם הם יהיו עדין שני ביטויים נפרדים אבל הם יוכלו "לטייל" יחד ולהפרות אחד את השני, ולמעשה גם הפן החומרי יכנס לתוך מרחב הקדושה. אלא שירבעם מגיב להצעה הזו באמצעות שאלה בעייתית: אָמַר לוֹ: "מִי בָּרֹאשׁ?". ירבעם לא מוכן לקבל את ההצעה בכל מצב, אלא רק בתנאים שלו. אומר הרב קוק שעל שאלה כזו מוכרחת להגיע התשובה הצפויה: עָנָה הקב"ה: "בֶּן יִשַׁי בָּרֹאשׁ". אָמַר יָרָבְעָם: "אִי הָכִי לָא בָּעֵינָא (איני רוצה)". ירבעם מוכן לטייל עם הקב"ה ובן ישי רק אם הוא בראש, כלומר שהנטיה הרוחנית תהיה כפופה לנטיה החומרית. מצב כזה הוא כמובן לא אפשרי, מאחר והנטיה הרוחנית היא זו שנותנת את הכיוון, את החזון, את הטעם, ואילו תפקידה של הנטיה החומרית היא ליצור את התשתית, את העוצמה, את התנאים שיאפשרו לחזון הזה להתממש. אבל ירבעם לא מוכן לקבל על עצמו את תפקידו כגוף הנושא את הראש, ופוטנציאל התיקון שיכל לצאת משיתוף הפעולה בין הממלכות - נופל גם הוא. עם ישראל יוצא לגלות כאשר שתי הנטיות פועלות בצורה המנוגדת אחת לשניה, במקום לתמוך אחת בשניה. חוסר הסדר והמאבק שעלול להתעורר כתוצאה ממנו, הם חלק מ"חבלי משיח" על פי הרב קוק.

כאמור, בשלב של סיום הגלות והתחלת התעוררות תהליכי הגאולה (המכונים "עקבתא דמשיחא") מתעוררות מחדש הנטיות השונות ובאות לידי ביטוי בתהליכי ההתעוררות של האומה. על פי הרב קוק, ההתעוררות המשיחית של "בית יוסף" באה לידי ביטוי בתנועה הציונית אשר התמקדה בחיזוק הפן החומרי של בניין הארץ.

וכאן אנו מגיעים לנושא מותו של משיח בן יוסף. מסביר הרב קוק שמציאות כזו שבה הייחודיות של קדושת ישראל לא באה לידי ביטוי משמעותי במישור הלאומי - זו מציאות שלא יכולה להחזיק לאורך זמן. היא חייבת לעבור שינוי, ובמובן הזה ניתן לומר שמשיח בן יוסף כביכול "נהרג", כלומר ההופעה הראשונית תחלוף מן העולם ותופיע בצורה אחרת. האם ה"הריגה" הזו של הופעת "משיח בן יוסף" היא הכרחית או שיש דרך למנוע אותה? נתבונן בכך בהמשך.

בינתים נמשיך עם דברי הרב קוק: הריגת "משיח בן יוסף" תביא לכך שיהיה "מספד כבד", שהוא כמו "מספד על היחיד ומרירות על הבכור". מסביר הרב קוק: "וְהִנֵּה כָּל זְמַן שֶׁמְּתְדַמֶּה, מִפְּנֵי הַפֶּרוּד הַשּׁוֹרֵר בַּגָּלוּת, שֶׁשְּׁנֵי הַכּוֹחוֹת הֵם בֶּאֱמֶת נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה" - כלומר "מותו" של "משיח בן יוסף" נובע מהפיצול וההתנגשות המדומים בין "בית יוסף" ל"בית דוד" שנובע מהגלות. (נדגיש שהרב קוק לא משתמש במונח "בית דוד" ואנו לוקחים אותו בהשאלה מטעמי נוחות). וכעת הוא מפרט: "עַד שֶׁמִּי שֶׁנֶּחֱלַץ וְהִגְבִּיר אֶת הַצַּד הַכְּלָלִי בָּאֱמֶת (הכוונה לאנשי

התנועה הציונית), נַעֲשָׂה בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים צַר וְאוֹיֵב לַתּוֹרָה וּלְקִיּוּם הַמִּצְוֹות וְכָל דַּרְכֵי הַקְּדוֹשָׁה הַמְּיֻחָדִים לְסְגֻלַּת יִשְׂרָאֵל הַפְּרָטִית" - כלומר זה מרגיש כאילו אנשי התנועה הציונית, שהם הופעה של "משיח בית יוסף" על פי הרב קוק, הכריזו מלחמה על אנשי "בית דוד" - הנאמנים לקדושה המיוחדת לעם ישראל. ומצד שני - "וְכֵן מִי שֶׁשָּׂם מְגַמָּתוֹ לְיסוֹד הַהִתְיַחֲדוּת הַיִּשְׂרְאֵלִית (הכוונה לאנשי הישוב הישן, לציבור הדתי), נַעֲשָׂה עַל יְדֵי זֶה עַצְמוֹ מְנֻגָּד וּמַפְרִיעַ לְכָל תִּקּוּן חוֹמְרֵי כְּלָלִי" - אנשי התורה מתנגדים ומפריעים לתיקון החומרי הכללי המתבטא בבניין הארץ.

אבל לאחר "מותו" של משיח בן יוסף, פתאום שני הצדדים יכירו בטעות שלהם! ובלשונו של הרב קוק: יִתְבּוֹנָנוּ הַכֹּל שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין כָּאן כּוֹחוֹת מִתְנַגְּדוֹת וְשֶׁרָאוּי לְהַכְנִיס הַכֹּל בְּחוֹבֶרֶת אַחַת וּלְסַדֵּר דַּרְכֵי הָאֱמָה, בְּאֹפֶן שֶׁכָּל שֶׁכְלוּל כְּלָלִי יִהְיֶה בָּסִיס לַשִּׂכְלוּל הַיִּשְׂרְאֵלִי הַמְּיֻחָד. אנשי התורה יבינו שבשביל לבנות "ממלכת כהנים וגוי קדוש" חייבים קודם כל להקים ממלכה במובן הפשוט של המילה, עם כל ההיבטים החומריים הדרושים, ולעומת זאת אנשי "בית יוסף" יבינו שללא "המצפן" היהודי הייחודי לעם ישראל, לא רק שלא תהיה פה מדינה יהודית, אלא לא תהיה מדינה בכלל... ולכן שיתוף הפעולה וההפריה ההדדיים הם הכרחיים. לכן המספד יהיה בעצם מספד כפול כמו שהסביר התרגום יהונתן, מספד של שני המחנות יחד - כל אחד על הטעות שלו. גם יהיה מספד על ההחמצה של ההיבט הלאומי החומרי, שמסומל במספד על אחאב, וגם יהיה מספד על ההתנגדות לכיוון היהודי הייחודי, המסומל במספד על יאשיהו. ובסופו של דבר שני הצדדים ילמדו כיצד לשתף פעולה, ובלשונו של הרק קוק: "לְתֵּן לֶקַח לְהַבָּא - לְאַחֵד אֶת הַכּוֹחוֹת, לְהַשְׂכִּיל לְהַעֲמִידָם בְּמַעֲרָכָה הֲגוּנָה הַמְּבִיאָה לְטוֹבָה כְּלָלִית".

עד כאן הרב קוק לא הזכיר אפילו במילה אחת את הרצל, שנאום זה נישא כזכור באירוע המוני ביפו בעקבות פטירתו! הוא ירמוז עליו במשפט אחד, שבעצם התנועה הציונית "לא הצליחה עד כה במעשיה" וזה כי לא היתה מוכנה "לִהְיוֹת מֻשְׁפַּעַת הַרְבֵּה מֵהַסְּגֻלָּה שֶׁל יְחִידֵי הַדּוֹר צַדִּיקִים וְחַכְמֵי תּוֹרָה". חוסר הדעת הזה גרם "לְסִכְסוּכֵי דֵּעוֹת וְרִיב אַחִים, שֶׁהָלְכוּ בְּדֶרֶךְ מְסֻכָּנָה כָּזֹאת עַד שֶׁהַמַּנְהִיג הָרָאשִׁי נָפַל חָלָל מֵעֹצֶר רָעָה וְיָגוֹן". כלומר הרב קוק מבין שמותו המוקדם של הרצל בגיל 44 נבע מהמחלוקות והסכסוכים הרבים שהיו בתנועה הציונית, שנבעו מכך שלא קיבלו על עצמם את ההשפעה של חכמי התורה! נשים לב שהרב קוק *לא טוען* שהרצל *כאדם* הוא משיח בן יוסף, אלא שהוא המנהיג הראשי של התנועה שמבטאת את תופעת משיחיות בית יוסף בתקופה של תחילת הגאולה.

לסיכום הלימוד (החלקי) בנאום "המספד בירושלים" של הרב קוק, אנו רואים כי הטרגדיה של הפיצול והמחלוקת בין "בית יוסף" ל"בית יהודה" חורזת את כל ההיסטוריה היהודית מתקופת האבות, דרך תקופת המלכים ועד לזמן הגאולה השלישית (וניתן להוסיף על כך בהשראת "מניטו" - עד ימינו אנו). במקום הפריה והשלמה הדדית נוצרים התנגשויות וסכסוכים והם גורמים לעיכובים ונפילות בתהליך, שעלולים להגיע עד כדי "הריגתו" של משיח בן יוסף. מה משמעות הריגה זו, והאם היא ניתנת למניעה?! על כך נתבונן בתרגילים הבאים.

האם ניתן להציל את "משיח בן יוסף" ממוות?

(מועדי המקדש ליום ג' תמוז. *להאזנה:*
(https://open.spotify.com/episode/0HZi5CJ4DiQ7crA1g2448l

בתרגילים האחרונים למדנו קטעים מ"המספד בירושלים" - נאום מכונן שנשא הרב קוק לאחר פטירת הרצל, ביפו. בנאום זה הרב קוק מצביע על הטרגדיה של הפיצול בין המחנה הפועל מכוחו של "משיח בן יוסף" לבין המחנה הפועל, או אולי יש לומר מחכה, להופעתו של "משיח בן דוד". פיצול זה הביא לכך שהתנועה הציונית בחרה שלא לקבל הכוונה מספקת מאנשי התורה, מה שיצר סכסוכים רבים שהביאו לפטירתו בטרם עת של הרצל, המנהיג הראשי של תנועת "מחנה בית יוסף". חוסר ההרמוניה בין שתי התנועות לא יכול להימשך לנצח, ובסופו של דבר התנועה הלאומית של עם ישראל חייבת לנוע בכיוון החזון היהודי המקורי, ולא יכולה להישאר בגדר של "עם ככל העמים". השינוי הזה שיהיה חייב להגיע בנקודת זמן כלשהי, הוא בחינת מותו של

משיח בן יוסף עליו נרמז בפסוקים החידתיים בספר זכריה יב אותם ראינו. עד כאן סיכום תמציתי של דברי הרב קוק אותם ראינו.

כעת עלינו לשאול - מה בעצם הכוונה במונח "מותו של משיח בן יוסף"? האם מדובר על אדם מסוים או על תופעה? האם מדובר באירוע חד פעמי או בתופעה חוזרת? והשאלה העיקרית - האם המוות הזה הוא בלתי נמנע או שניתן "להציל את משיח בן יוסף"?

מי שעסק בנושא זה כסוג של "מפעל חיים" הוא חנן פורת ז"ל, והדברים כונסו לאחר פטירתו בספר מומלץ מאוד בשם "לעץ אחד", אשר נעזרתי בו מאוד לצורך הכתיבה.

נתחיל דווקא מהסוף. הפרקים האחרונים של ספר יחזקאל מלאים בנבואות המתארות את תהליך הגאולה. אמנם יחזקאל התנבא לאחר חורבן בית ראשון אך רוב ככל הנבואות לא התגשמו במלואן סביב בית שני ועל כן "נדחו" לתקופת בית שלישי, היא התקופה שלנו. (בנבואות אלו ובסיבות להחמצת הגאולה השלימה בבית שני, ניגע בסביבות פורים ופסח). אחת הנבואות המרכזיות ביותר היא הנבואה העוסקת באיחוד ההרמוני בין "עץ יוסף" ל"עץ יהודה". זוהי בעצם התשובה, או התיקון השלם, לשאלת המתח, שלא לומר ההתנגשות, בין "בית יוסף" ל"בית יהודה", שכפי שראינו חורז את כל ההיסטוריה היהודית מאז ימי האבות ועד ימינו אנו! נקרא פסוק אחד מהנבואה וננסה להבין כיצד יתרחש הנס הזה (יחזקאל לז, יט): "הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָיו וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת עֵץ יְהוּדָה וַעֲשִׂיתִם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי". ישנם הסברים רבים ל"נס" הזה, אך נראה שההסבר הפשוט הוא ההסבר החקלאי: נשים לב שה' אומר שהוא יתן את "עץ יהודה" *על* "עץ יוסף". תהליך זה נקרא בעולם החקלאות "הרכבה". ההרכבה מאפשרת לקחת עץ מזן חזק אך שיש לו פירות שאינם משובחים והוא נקרא "כַּנָּה", ולהרכיב לתוכו ענף מזן אחר שהוא חלש יותר אך פירותיו מתוקים, והוא נקרא "רוכב". התוצאה היא למעשה זן חדש, שיש בו את העוצמה והחוזק של הכַּנָּה, אך שומר על איכות הפירות המשובחים של הרוכב!

ולאחר שהבנו את המשל המעט מורכב, נחזור אל הנמשל - המתח בין "בית יוסף" ל"בית יהודה" (או בין "משיח בן יוסף" ל"משיח בן דוד") לא ייפתר באמצעות היעלמותו חלילה של אחד המחנות! נזכור שאמנם עשרת השבטים גלו ונעלמו בשלב זה מההיסטוריה הישראלית, אך המהות ה"יוספית" נשארה ומופיעה בתוך שבט יהודה, ע"י אנשים שממשיכים לפעול ברוח המשיחיות של בית יוסף. (כפי שהרב קוק פירש את הופעת התנועה הציונית, לדוגמה). עיקרון זה ישאר לעד, כלומר גם אם נניח שהיה אפשר לדמיין שמגזר מסוים "ייעלם" ביום מן הימים, עדין המתח בין "בית יוסף" ל"בית יהודה" ישאר בתוך המגזרים הקיימים, הוא פשוט יופיע בצורה קצת שונה. אם כך, הפתרון הוא לא היעלמות של אחד הצדדים חלילה, אלא שכל צד יזדהה עם מקומו שלו ומצד שני - יעריך, יכבד, יוקיר ויודה לצד השני על מקומו שלו.

נחזור למשל העץ - אם נתבונן על הזן החדש שנוצר באמצעות החיבור בין הכַּנָּה לרוכב, ונשאל מי מהם יותר חשוב להצלחתו, מה תהיה התשובה?

כמובן ששאלה זו אינה מתחילה! הרוכב ללא הכַּנָּה יהיה עץ חלש שלא יחזיק לאורך זמן וממילא לא יהיה קיום לפירותיו. ואילו הכַּנָּה ללא הרוכב יהיה עץ חזק אך פירותיו לא מביאים תועלת! עץ הכַּנָּה צריך להיפתח ולקלוט לתוכו את הרוכב, ואילו הרוכב צריך להרגיש ביטחון להשתרש מחדש בסביבה החדשה ולהצמיח את פירותיו מתוך הסתמכות על האנרגיה החומרית המגיעה מעץ הכַּנָּה! עם הזמן, מקום החיבור יתאחה, ושני העצים יהפכו להיות עץ אחד "מושלם", בדיוק כמו שבגוף יש את היד ויש את הראש וכל איבר מבין את תפקידו.

המסקנה מנבואה זו היא שבסופו של דבר, *גם לבית יוסף ולמשיח בן יוסף יש קיום נצחי בעם ישראל!* ממילא אנו מבינים ש"עוד יוסף חי", ואין באמת אפשרות של מוות מוחלט שלו, שהרי נבואה טובה זו חייבת להתגשם וטרם התגשמה עד כה.

אבל כעת אנו נמצאים בסתירה עם הפסוקים בזכריה המתארים מספד כבד וכפול, עליהם אמרה הגמרא שהם רומזים למותו של משיח בן יוסף!

אז האם משיח בן יוסף ימות או לא?

עם השאלה הזו נפתח את התרגיל הבא....

לסיום, תרגיל זה מוקדש לזכרם של שני אנשים שזהו יום פטירתם. המפורסם שבהם הוא הרבי האחרון של חב"ד, ר' מנחם מנדל שניאורסון, שהקדיש את חייו לקידום הגאולה והופעת המשיח. השני הוא סבי שאני קרוי על שמו, יוסף קרסנטי ז"ל, אשר היה מהנדס ובנה דגם של אולם הכניסה להיכל בית המקדש, בהדרכת רב הכותל, הרב גץ זצ"ל. דגם זה המדגים את המבנה ההנדסי הפלאי של האולם, ניצב כיום בישיבת עתניאל, בה למדתי. יהי זכרם ברוך.

עוד (משיח בן) יוסף חי!

(מועדי המקדש ליום ד' תמוז)

את התרגיל הקודם סיימנו בשאלה האמת משיח בן יוסף ימות או לא? מצד אחד יש נבואה על איחוד בין "עץ יוסף" ל"עץ יהודה" באחרית הימים, ומצד שני יש את הפסוקים הרומזים על המספד שייערך למשיח בן יוסף לאחר מלחמת גוג, מה שנראה כסתירה לכאורה.

כדי לפתור את הסתירה, נתבונן שוב בפסוק שבאמצעותו מתאר הנביא את המספד הכבד בירושלים, ואת הפירוש של הרב קוק לפסוק זה: וְסָפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפֵּד עַל הַיָּחִיד, וְהָמֵר עָלָיו כְּהָמֵר עַל הַבְּכוֹר. נשים לב שהפסוק מתאר בצורה כפולה את המספד, פעם אחת כ"מספד על היחיד" ופעם אחת כ"מרירות על הבכור". נראה כעת את הסברו של קוק לכפילות זו: הַמִּסְפֵּד הוּא הַהִתְרַגְּשׁוּת לִשְׁעָתָהּ מִמַּחֲזֶה מַדְאִיב, הַמַּכְנִיס קֹדֶר וְיֵאוּשׁ בַּלֵּב, דּוֹמֶה כַּמִּסְפֵּד עַל הַיָּחִיד שֶׁאֵין תִּקְוָה נִשְׁקֶפֶת לְהִבָּנוֹת עוֹד, כְּמוֹ הוֹרִים זְקֵנִים שֶׁאִבְּדוּ אֶת בְּנָם יְחִדַם, לֹא עָלֵינוּ. המילה מספד רומזת לכאב גדול אבל נקודתי ("התרגשות לשעתה"). ברגע שבו עומדים מול כאב המוות התחושה היא שיש כאן אובדן של בן "יחיד", שהוריו כבר זקנים ואין תקווה שתהיה להם המשכיות אחרת! כי ברגע של הכאב, עוצמת הרגש מבטלת כל חשיבה לטווח ארוך.

אָמְנָם הַמְּרִירוּת הִיא בָּאָה כְּבָר בְּסִיּוּעַ הַשֵּׂכֶל הַמִּתְבּוֹנֵן אֶת עֶרֶךְ הַמַּצָּב, הַשֵּׂכֶל יַשְׂכִּיל, לאחר הרגש הראשון של הכאב הבא לידי ביטוי ב"מספד על היחיד", מופיע כח נוסף, כח השכל, שכעת מנתח את המצב. כעת תחושת ה"מספד על היחיד" מתחלפת בתחושת "מרירות על הבכור". מה מבין השכל שלא הופיע בהתחלה כשרגש הכאב היה בשיאו?

כִּי אָמְנָם כּוֹחַ הָאֱמֶת בִּכְלָלָהּ מוֹצִיא מִכְּלָלָהּ נִשְׁמַת הַמְּשִׁיחִין...

נשמת המשיחים הם למעשה תולדה של "כח האומה", כלומר האומה היא כביכול ההורים של המשיח. אומר הרב קוק שישנה תופעה "אֲצֶל הוֹרִים צְעִירִים שֶׁלֹּא חֻנְּכוּ בְּדַעַת גְּדוֹל בָּנִים, וּמֵחֶסְרוֹן הַכָּרָה לֹא שָׂמְרוּם כָּרָאוּי מִמַּחֲלָה, וְעַל כֵּן מֵתוּ". כלומר זה קורה שדווקא הבן הבכור נפטר מן העולם כתולדה של חוסר הניסיון של הוריו הצעירים שגרם למחלה שהביאה למותו , ודבר זה ודאי גורם למרירות גדולה. אך לצד הרגש הכואב שעבורו המוות הוא מוחלט וסופי, הם יודעים בשכלם שיש עדין תקווה להמשכיות בדמות בנים נוספים והפעם ניסיון החיים יאפשר להם לגדל אותם בצורה בריאה יותר.

כעת הרב קוק חוזר אל הנמשל, אך מאחר ומדובר במשפט מורכב, ננסה להסביר אותו במילים פשוטות יותר: בדומה לאותם הורים, גם האומה תעמוד במספד ותביט אל משיח בן יוסף ההרוג, ותבין בדיעבד שאם היתה מצליחה לחבר את הנטיה החומרית הכללית של משיח בן יוסף, יחד עם החזון הלאומי הרוחני של האומה (ברוח משיח בן דוד), הרי שכן היתה מגיע למצב של הצלחה ופריחה מלאה.

יוצא מכך, שגם אם חווים בתוך התהליך בחינה של "מוות של משיח בן יוסף", הרי שזה דומה למות של הבכור שיש המשכיות אחריו, ולא מוות של בן יחיד חלילה! במילים אחרות, משיח בן יוסף הוא לא בהכרח אדם ספציפי בזמן ספציפי, אלא יש כאן פוטנציאל של הופעה משיחית שמופיעה בכל דור ודור, ויכול להתממש ברמה כזו או אחרת!

לאורך התהליך, ישנם עליות וירידות, הצלחות וכשלונות. על פי הסבר הרב קוק, מה שישפיע על מידת ההצלחה או הכישלון זה אופן ורמת החיבור בין המגמה של משיח בן יוסף למגמה של משיח בן דוד! ככל שתהיה ביניהם הרמוניה, הרי ש"יהודה" יבשר ל"ישראל" ש"עוד יוסף חי!", ותהליך ההרכבה בין עץ יוסף לעץ יהודה ילך ויתאחה. לעומת זאת, כאשר יש פירוד והתנגשות בין המגמות, הרי שהכישלון והמוות הנקודתי של "משיח בן יוסף", הוא כמעט וודאי. אמנם לא מוות נצחי, אך עדין כואב ביותר.

כדי להמחיש את הדברים ניקח דוגמה שנעסוק בה לעומק במהלך חודש אייר. אנו נראה כי מלחמת ששת הימים היתה למעשה שיאו של תהליך בן 70 שנה של תקומתו של הופעת "משיח בית יוסף". הניצחון במלחמה זו הוא ביטוי לעוצמה החומרית האדירה ביותר שעם ישראל הגיע אליה במהלך תהליך הגאולה השלישית. מה עושים בפסגה הזו? האם כאן בחינת "משיח בית יוסף" יהיה מוכן לקבל השפעה של בחינת "משיח בית דוד" ולחבר את ההישג הצבאי, הכלכלי והמדיני האדיר אל החזון המקדשי של עם ישראל בן 2,000 השנה? התשובה ידועה לצערנו, וה"מוות" של אותה "משיחיות יוספית" הגיע מהר מאוד בדמות כישלון צבאי שנחרט עמוק מאוד בתודעה הקולקטיבית 6 שנים בלבד לאחר מכן - מלחמת יום הכיפורים. אמנם "נצח ישראל לא ישקר", וגם מהמוות הזה יש תקומה ב"ה, אך ניתן להצביע ולראות כיצד הנטיה המשיחית שהתבטאה בתודעה עצמית של עוצמה צבאית ומדינית - התרסקה לחלוטין בגלל אותו סירוב לחבר את הנטיה ה"יוספית" עם הנטיה ה"דוידית". ועל כך כאמור נרחיב בסדרה לקראת כ"ח אייר.

כמובן כל אחד יכול לחפש דוגמאות נוספות בהיסטוריה הישראלית, מאחר ואנו חיים בתוך האירועים עצמם אני מעדיף שלא לתת דוגמאות נוספות...

לא ניתן לסיים את הדיון על מותו של משיח בן יוסף, בלי להתייחס לתפילה שנהגו המקובלים להתפלל על משיח בן יוסף שלא ימות. בין השאר הגר"א והרמח"ל כתבו תפילות משלהם להצלת משיח בן יוסף. בחלק מהסידורים, אף מופיעה הנחיה מיוחדת עבור המילים "וְכִסֵּא דָּוִד עַבְדְּךָ מְהֵרָה בְּתוֹכָהּ תָּכִין" בברכת בונה ירושלים: "יְכַוֵּן לְהִתְפַּלֵּל עַל מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף שֶׁיִּחְיֶה וְלֹא יָמוּת עַל יְדֵי אַרְמִילוּס רָשָׁע". לא ניכנס כאן למיהו אותו ארמילוס הרשע, אך יש שרצו לפרש שיש כאן רמז למצביא הגרמני רומל שניסה לכבוש את ארץ ישראל מכיוון צפון אפריקה במהלך מלחמת העולם השניה, והצליח להגיע עד פאתי מצרים. אם אכן נראה את היישוב העברי המתחדש בארץ ישראל בתקופה זו כהתנוצצות של משיח בן יוסף, הרי שאם האויב הנאצי היה מצליח חלילה לכבוש את ארץ ישראל בתקופה זו, ברור שמדובר היה בסכנת מוות לאותו הופעה של "משיח בן יוסף"! האם תפילות המקובלים לאורך הדורות הם שעזרו למנוע את האסון? האם היה באותה תקופה שיתוף פעולה חיובי בין הנטיה ה"יוספית" לנטיה ה"דוידית"? שאלות אלו ישארו פתוחות...

מה שברור הוא, שעצם התפילה על משיח בן יוסף שלא ימות מבטאת את הרעיון שתמיד ישנה המשכיות, שבסופו של דבר עץ יוסף ועץ יהודה יהיו חייבים להפוך לעץ אחד, גם אם בדרך לשם יהיו עוד מספדים רבים כואבים ומרירים!

אז איך תיראה הגאולה? הצעה לתסריט דימיוני

(מועדי המקדש ליום ה' תמוז)

אנחנו נמצאים בסיומה של הסדרה העוסקת בתהליכי ה"לעתיד לבוא". מאחר ומדובר בסדרה ארוכה ומורכבת, נקדיש את הלימוד היום לסיכום כללי של התוכן ולהמחשה שלו, תוך התייחסות והצעת כיוון לאתגרים המלווים אותנו ביום יום, נכון לזמן כתיבת שורות אלה (תמוז תשפ"ה).

העיקרון המרכזי שראינו לאורך כל הדרך הוא ההפרדה בין שני "מסלולי גאולה", וזאת על בסיס הגמרא במסכת סנהדרין צ"ד - "בעתה" ו"אחישנה". רק כדי להמחיש את הרעיון, נציע כעת שני תסריטים דימיוני שלי המנסים לחבר את הנקודות השונות שראינו לכדי "סרט" אחד עבור כל אחד מהמסלולים. נזכיר שכפי שראינו לאורך הדרך, הפרטים יכולים להשתנות ועד שיהיו לא נדע איך יהיו.

****

נתחיל עם מסלול "אחישנה". גאולה במסלול זה היא גאולה יחסית מהירה, ניסית, ופשוטה יותר. במובן מסוים זהו המסלול האידיאלי והקלאסי שאנחנו חושבים עליו כשאנחנו חושבים על מילים כמו גאולה, בית מקדש ומשיח. מסלול הגאולה הזה תלוי בכך שעם ישראל יהיה בגדר "זכו". ככל הנראה הכוונה היא שעם ישראל יחזור בתשובה, יבקש את הגאולה ויעשה כל מה שצריך כדי להיות ראוי להיגאל. במסלול הזה אנו יכולים לדמיין שהדברים מתרחשים בצורה אידיאלית: עם ישראל מתעורר לבקש כולו את ה', מתקן את גם דרכיו ובמיוחד את נקודת אהבת ישראל והאחדות. סימן כלשהו, אולי תקיעת שופר שמימית, מבשרת לעם ישראל בעולם כולו שהגיע הזמן לעלות לארץ ישראל ולכונן שם מחדש את הממלכה היהודית. עם ישראל מגיע לארץ ישראל, אולי בדרכים ניסיות, אולי בבת אחת. בארץ ישראל ההתעוררות הרוחנית עוד יותר מתחזקת ומתחילים להרגיש רוח חדשה, כאילו לב האבן מתחיל להשתנות ללב בשר. רוח הקודש חוזרת לפעם ולהופיע בעם ישראל. מבין כל הדמויות שזוכות לשפע הרוחני הזה, מתבטלת דמות אחת של אישיות ענקית, אדם שהוא גם איש רוח במדרגה הקרובה למשה רבינו, וגם בעל תכונות מנהיגות יוצאות דופן. אדם זה מחזיק במגילת יוחסין המייחסת אותו עד לדוד המלך. הוא נמשח למלך, אולי ע"י אליהו הנביא שיורד מהשמים, או ע"י נביא אחר שזוכה לרוח נבואה, ומודיע על כוונתו לבנות את המקדש. ייתכן שבית המקדש יורד בנוי ומוכן מהשמים, יתכן שהוא ייבנה ע"י עם ישראל כמו המקדשים הקודמים וכפי שכתוב בהלכה, וייתכן שילוב - עם ישראל בונה את גוף המקדש, ואילו "נשמת המקדש" (בית מקדש של מעלה) יורדת ושוכנת בתוך בית המקדש הפיסי.

מהעולם כולו מגיעים לחוות התעלות רוחנית, מבקשים לדבוק בעם ישראל ולהיכנס תחת מטרייתו הרוחנית. שפע של כסף וזהב יחד עם מתנדבים רבים זורם לארץ ישראל, יוצרים מצב שבו אף אחד מישראל לא צריך יותר לעבוד. הזמן מנוצל להעמקת הלימוד וההתעלות הרוחנית. מיליוני בני אדם מבקשים לבוא וללמוד את תורת ה' וכל אחד מישראל חונך לפחות 10 גויים ומדריך אותם אישית בדרכי עבודת ה' לבני נוח.

האנושות כולה הולכת ומתעדנת עד שיום אחד כולם פשוט "נרדמים" ומתעוררים מחדש בגוף מואר במציאות שמרגישה ממש גן עדן...

***

לעומת זאת מסלול "בעתה" הוא המסלול שאנחנו כרגע נמצאים בתוכו, והוא מבטיח שלא משנה מה עם ישראל יעשה, הגאולה חייבת להגיע. אלא שתהליכי הגאולה מתרחשים בצורה נסתרת, באירועים שנראים כלפי חוץ כאירועים טבעיים היסטוריים. עם ישראל מתחיל לחזור לארצו מתוך בקשה להיות "עם נורמלי" ככל העמים, ובתהליך איטי מצליח להקים מדינה, שמנותקת לחלוטין מרעיון המקדש. מובילי התהליך בטוחים בכוחם ויכולתם, ומצד שני המתנגדים לתהליך רואים בכך חטא של מרידה בגלות. אך המביטים בעין פנימית יודעים לפרש שמדובר בהופעה של משיח בן יוסף שקודם למשיח בן דוד. כטבעו של עולם, התהליך רצוף משברים, עליות וירידות, ובשלב מסוים החזון של "עם ככל העמים" מתנפץ אל מול המציאות המורכבת. עם ישראל נדרש לעדכן את החזון המשותף, וזה תהליך מורכב וקשה. מצד אחד מעטים מאוד רואים בבהירות את החזון המקדשי של "ממלכת כהנים וגוי קדוש", ועוד פחות מוכנים לדבר על זה ולהציע את זה כחזון אלטרנטיבי. מצד שני, אותם אנשי "בית יוסף" שהתרגלו להיות המנהיגים והמובילים של המרחב הציבורי, מתקשים לוותר על עמדות הכח וההשפעה שלהם, ונמצאים בחרדה אמיתית מפני השינוי שנתפס כמאיים על החירות, פרימיטיבי, מוזר ומסוכן. בתווך, נמצאים "הרוב השקט". מצד אחד מבינים שחייבים לשמר את הייחודיות היהודית של המדינה, ומצד שני חרדים מפני מלחמת אחים.

עד כאן ניתוח פרשני של ה-150 שנה האחרונות... מכאן ואילך התסריט ימשיך באופן דימיוני, כסוג של תפילה...

תהליך ההרכבה של שני המחנות ל"עץ אחד" הוא תהליך ארוך. תהליך שדורש לבנות מחדש אמון אחרי עשרות שנים של חשדנות גדולה מאוד. אנשי "בית דוד" נדרשים להכיר בכך שללא אנשי "בית יוסף" החזון שלהם לא יכול להיות שלם. הם מנסים להבין מדוע הם מייצרים כזו אימה אצל אחיהם? מנין הפחד המצמית? הם מתחילים להיפגש ולדבר באופן בלתי אמצעי. הם מגלים שמתחת לפני השטח אנשי בית יוסף חווים התנשאות, חוסר אחריות, וזלזול. בכל פעם שהוטח בהם "אתם לא יהודים", הם נשבעו להוכיח שדווקא הם "היהודים האמיתיים". אף אחד מהם לא באמת מאמין שניתן לנתק את עם ישראל מתורת ישראל ומארץ ישראל לחלוטין. אבל הבעתה מפני הבלתי צפוי פשוט משתקת.

ככל שעובר הזמן, מעגל ה"כוספים" למימוש חזון המקדש, הולך וגדל. הדור הצעיר מתחבר בהמוניו לחזון החדש. שני הצדדים מבינים שהגיע הזמן להגיע להסכמות. אמנה חדשה נכתבת, אמנת "הבחירה החופשית". הרעיון המכונן הוא לאפשר בחירה חופשית רוחנית לכל אדם בעולם. מוסכם שהגיע הזמן לכונן בית מקדש שיהווה מרכז רוחני עולמי דרכו כל אדם יוכל לבחור האם וכיצד לחזק את הקשר שלו עם הבורא. מאידך, כל אחד מישראל יכול לבחור כיצד לחיות את חייו הפרטיים מתוך חירות מוחלטת.

האמנה שנוסחה ע"י נציגים משני המחנות, מאושרת במשאל עם מיוחד ברוב מובהק בקרב היהודים בארץ. מיד לאחר מכן נערכות בחירות ונבחר ראש ממשלה שמבטיח ליישם את האמנה כלשונה. משרד ראש הממשלה רוכש את "מכון המקדש" והופך אותו לגוף לאומי שאחראי על התהליכים להקמת המקדש. קול קורא מזמין אומנים, הוגים ואנשי רוח לקחת חלק בתכנון המקדש...

אל מול מפגן האחדות והעוצמה, אויבי ישראל מרימים דגל לבן, ואלו הנמצאים בשטח שבין הירדן לים מהגרים למדינות אחרות. חלקם מבקשים להישאר בארץ ולהצטרף לתנועת "בני נח" העולמית המפשטת בעולם כשדה קוצים... גם במסלול זה אנחנו יכולים לדמיין תהליך הזדככות והתפתחות שיגיע בסופו של דבר עד למציאות של תחיית המתים והתחדשות העולמות...

אשמח לשמוע מה דעתך על התסריט הדימיוני הזה, שמנסה להתמודד עם האתגר הגדול ביותר של עם ישראל, אתגר האחווה. למעשה אתגר זה התחיל עוד הרבה לפני הופעת שבטי יוסף ויהודה, ניתן לומר שהוא התחיל עוד בקין והבל... האם נזכה דווקא בדורנו לתקן את החטא השורשי הזה? הלוואי.

ומה בינתים? האם יש דרך לזרז את הגאולה גם כשנמצאים במסלול בעתה? בכך נעסוק בתרגיל הבא אשר יסגור סופית את הסדרה הזו.

האם וכיצד ניתן לזרז את תהליך הגאולה?

(מועדי המקדש ליום ו' תמוז. התרגיל טרם הוקלט עמכם הסליחה)

אנו נמצאים בתרגיל האחרון של סדרת ה"לעתיד לבוא". עסקנו רבות בשני מסלולי הגאולה "בעתה" ו"אחישנה" והצגנו את הדברים כאילו מדובר בשני מסלולים נפרדים ומקבילים, שאפשר להתקדם רק באחד מהם, ואמרנו שככל הנראה עלינו על מסלול ה"בעתה".

אך האם הדברים כל כך חד משמעיים?

חנן פורת ז"ל מביא בשיעוריו קטע מהספר "קול התור" המספר כיצד הגר"א התייחס לפסוק זה: אָמַר לָנוּ רַבֵּנוּ: סוֹף סוֹף אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ, שֶׁהַפָּשָׁט הוּא שֶׁאָפְלוּ בָּעִתָּה - אֲחִישֶׁנָּה. הגר"א בעצם אומר כאן - נכון, הגמרא דורשת את הפסוק שישנם שני מסלולים גאולה, ובלשונה: זכו - "אחישנה", לא זכו - "בעתה". אבל

אומר הגר"א - זוהי דרשה! מה לגבי פשט הפסוק? הרי יש לנו כלל שאין מקרא יוצא ידי פשוטו! ועוד מסופרת עדות מדהימה של תלמיד הגר"א, ר' הלל משקלוב:

הַרְבֵּה פְּעָמִים רָאִיתִי אֶת רַבֵּנוּ מִסְתּוֹבֵב בְּחַדְרוֹ, וּמְדַבֵּר בְּסַעֲרַת רוּחַ נוֹרָאָה וְאוֹמֵר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֲאֵין לְךָ דֶּרֶךְ אֶמְצָעִית בֵּין בְּעִתָּה לְבֵין אֶחִישֶׁנָּה? אָנוּ עוֹמְדִים בְּכָל תֹּקֶף עַל דִּבְרֵי הַפְּשָׁט שֶׁבְּדִבְרֵי הַבְּטָחָתְךָ - אֲנִי ה', בְּעִתָּה - אֶחִישֶׁנָּה!"

וואו. עוד לפני שנבין מה בעצם אומר לנו הגר"א כאן, אנו יכולים להבין מהסיפור הזה שמדובר על עיקרון דרמטי ביותר, שהגר"א פשוט דורש אותו מריבונו של עולם! מעין דרך אמצע בין "בעתה" לבין "אחישנה". אז במה מדובר? כדי להבין זאת, נחזור אל הפסוק המלא מספר ישעיהו סוף פרק ס': הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי ה' בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. אכן, בפשט הפסוק לא מדובר על שני מסלולים נפרדים שיש לבחור ביניהם, אלא על אירוע אחד, שכאילו הקב"ה אומר שכשתגיע העת ("בעתה") אז אני - אחיש אותה. נשמע טוב! אבל מה התנאי שזה יקרה? מה פשרו של תחילת הפסוק? מי זה הקטן ומה המשמעות של להיות לאלף?

ממשיך ומסביר הספר "קול התור":

"'הַקָּטֹן' וְ'הַצָּעִיר' נֶאֱמְרוּ עַל אֶפְרַיִם, שֶׁהוּא מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף, וְכֵנּוֹדָע שֶׁהַדֶּרֶךְ הֵכִי גְּבוֹהָה שֶׁל מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף הַבָּא בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא הִיא אֶלֶף פָּחוֹת אֶחָד, הַיְנוּ 'טצ"ץ בַּיְסוֹד'. כְּשֶׁ'הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף': כְּלוֹמַר כְּשֶׁיַּגִּיעַ בְּמַעֲשָׂיו עַד הַדֶּרֶךְ שֶׁעַד הָאֶלֶף, אֲזַי - אֲנִי ה', אָפְלוּ בְּעִתָּהּ, אֶחִישֶׁנָּה, וְכֵן הַכַּוָּנָה "וְחָשׁ עֻתְּדֹת לָמוֹ"

יש פה כתב חידה שננסה לפענח אותו. ישנה אפשרות להחיש את הגאולה גם אם היא במסלול "בעתה", וזאת באמצעות העיקרון של "אתערותא דלתתא" שזה אומר "התעוררות מלמטה". זה אומר שכשאדם עושה פעולה כלשהי בהשתדלות שלו, מתוך רצון לפעול יחד עם ה' לקידום תהליכי הגאולה, יש לזה השפעה ענקית, לא רק באופן הישיר של תוצאות הפעולה שהוא עשה (שבמקרים מסויימים יכולה בכלל להיכשל ואז נראה שלא השפיעה כלום), אלא יש לזה השפעה רוחנית של לעורר את תהליכי הגאולה "למעלה". ישנו משל יפה על ילד קטן שמנסה לטאטא עם מטאטא. הוא עושה תנועות קטנות למטה אבל קצה המקל של המטאטא למעלה עושה תנועות ענקיות, ויש להן השפעה שאח"כ חוזרת ויורדת לעולם. וזה אחד העקרונות של משיח בן יוסף, שהוא "עושה ומצליח". בניגוד לעיקרון שהרבה משתמשים בו שאומר "שב ואל תעשה עדיף", משיח בן יוסף מביא איתו כח של עשיה והשתדלות, שמעורר את החשת הגאולה.

אבל זה קורה דווקא עם מגיעים למדרגה שנקראת "טצ"ץ". מה הכוונה? בגימטריה, אות סופית יכולה להיות מחושבת כספרת מאות. לכן יוצא שטצ"ץ הכוונה ל-999. זה בעצם אומר שההשתדלות בעולם העשיה צריכה להגיע עד למדרגה של 999 מתוך 1000 - ואז תגיע ההשלמה מלמעלה של האלף שבעצם מסמל את השלמות, את משיח בן דוד. אם כך, עוד מעשה קטן ועוד מעשה ועוד השתדלות, מצטברים בסופו של דבר לעשיה בסוד ה-999, ואז הקב"ה מחיש את הגאולה ומשלים אותה ל-1000.

יוצא מכך שבידיים של כל אחד ואחד לעשות המון לקרב את הגאולה! כי כל פעולה קטנה שאדם עושה, אם זה במישור המעשי, הלימודי, התודעתי, הרוחני, כל פעולה כזו יכולה להיות לה השפעה אדירה בהתעוררות שהיא מייצרת, והיא יכולה להצטרף לעוד הרבה פעולות אחרות שישלימו בסופו של דבר את סוד ה"טצ"ץ". עד כדי כך שהגר"א הנחה את תלמידיו שאם הם יכולים אפילו רק להניח אבן אחת כרגע - שיעשו את זה, ומשם יוכל להתגלגל שיתקיים בהם הפסוק "אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה".

דוגמה להשתדלות פשוטה שכל אחד יכול לעשות היא לספר לאדם נוסף שיש אפשרות להכיר מקרוב את מהות המקדש באמצעות הצטרפות ללימוד של 7 דקות ביום :-) כל מה שצריך זה לשלוח את הקישור בתוספת כמה מילים אישיות... https://doronherzog.org.il/ וזוהי כמובן רק דוגמה כדי לעורר השראה לכמה פשוט יכול להיות לעשות פעולה קטנה שיכולה להיות לה השפעה עצומה.

בזאת אנו מסיימים את הסדרה שעסקה בתהליכי הגאולה ו"לעתיד לבוא", למעוניינים לחזור על הסדרה כולה ניתן להוריד ולהדפיס אותה בקישור הזה: https://doronherzog.org.il/geula